UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Decretum Gratiani

Gratianus <de Clusio>

Parisijs, 1542

Quarta causa habet q[uesti]ones sex.

urn:nbn:de:hbz:466:1-62466

Visual Library

tales reuocant in ſeruitutē: vt.xij.q.ij.epiſcop⁹ q̄ man cipium.⁊ ca.octaua diſcuſſio.

Quidam.¶ Caſus. Supra.iij.q.vij.§.tria.dictū eſt ꝙ quidam repellunt ab accuſatione propter crimen vel infamiā. Nunc ſupponit Gratianus quartam cauſam in qua queritur an propter excōmunicationem repellatur quis ab accuſatione. Addit etiam in qua etate admitti tur q̄s vel non admittit ad teſtimonium: qua occaſione interſerit legalem tractatū de teſtibus: ⁊ querit an idem poſſit eſſe accuſator ⁊ teſtis, et de inducijs expectatorijs. Uñ thema proponit, de q̄ ſex elicit q̄ōnes.

a ¶ Quidam vir in excōmunicatione. De p̄ma queſtione non eſt dubium, ſcz ꝙ excommunicatus nō poteſt aliquē accuſare: ſed transfert ſe ad queſtionem illam, ſcz an excōicatus poſt abſolutionem poſſit aliquem accuſare ſ̄m Hugo. excōicatus etiam poſt abſolutionem nō admittitur ad actus legitimos.arg.xlvj.diſti. accuſatores. ⁊ ideo quia nemo eſt excōicandus, niſi propter contumaciam.xj.q̄ō.iij.nemo.⁊ ca.certū. preterea inobedientia grauiſſimū crimē eſt.viij.q.j.ſciendū.⁊ qui ſemel fuit criminoſus, repellitur.† vj.q.j.qui crimen.xxv.diſt.ca.vlti. Item in veteri teſtamēto puniebat cōtumacia capite.xj.q.iij.abſit.ergo hodie repellit a promotione.liiij.diſt.multos. Item grauiſſima eſt pena contumacie.xxiiij.q.iij.corripiant.ergo grauiſſimū peccatū eſt.‡ xxiiij.q.j.nō afferam⁹. Immo eſt crimen idololatrie inobediētia: vt.viij.q.j.ſciendum.ergo maxima pena puniēdum.xxiiij.q.j.nō afferam⁹. Sed hoc non credo: q: abſolutio tollit q̄d inducit excōicatio.ij.q.iij.§.notandū.ex̄ de elec.q: diligentia. Jo.de fan. diſtinguit: ſi eſt excōmunicat⁹ p crimine et contumacia, tunc repellitur etiam poſt abſolutionem: ſecus ſi pro contumacia tantum. Alij autem dicunt: aut crimen pro quo eſt excommunicatus infamat ‡ aut non.⁊ q̄d dicit ꝙ inobedientia morte puniebatur, hoc intelligo vbi quis erat preuaricator legis: vel cum quis nō obediuit iudici in his que ſpectant ad vindictam malefactorū: vt.xxiij.q.v.miles. quis enim diceret ꝙ talis ꝯtumax morte puniretur qui nollet ſoluere pecuniā ad mandatū iudicis? Cōuenirī autē poteſt excōmunicatus.extra de iudi.intelleximus.⁊ ex̄ de ſenten.excōmu.ſi vere. Sed an poteſt reconuenire aliquem excommunicatus? Uidetur ꝙ non: vt ex̄ de here. vergentis. ex̄ de ſenten. excom. per tuas. † Uidetur tñ ꝙ poſſit: q: qui al's non poteſt accuſare: ſi accuſatus fuerit, accuſat ff.de bo.lib.qui cū maior.§.ſi libert⁹. Item queritur an poſſit excipere? videtur ꝙ ſic: quia ex quo permittitur ei reſpondere, ergo ⁊ omnia conſequētia: vt ex̄ de offic.iudi. delega. preterea.ff.de iuriſdi. om.iudi.l.ij. Ecōtra videtur ꝙ non, quia tunc cogeretur iurare: ſz non poteſt tāgere ſacramenta, cū ea nō poſſit ingredi. † Simile.ȝ. diſtinc. v.ad ei⁹ vero. vel cui prohibent altaria ſacramenta, et illud: vt.xcv.diſt.illud. Item querit an cōpenſare poſſit? videt ꝙ ſic. q: licet quis non poſſit petere, poteſt tamē cōpenſare vt in naturali debito.ff.de compen.l.etiā. Sed contra, per exceptionē repelleret ſi ageret: ergo nō poſſet cōpenſare.ff.de cōpen.quecunq;. Sed hec queſtio eſt ſoluta. extra de excep.cum inter.

Excōicat⁹ an pōt recōuenire ⁊ excipere ⁊ cōpenſare.

† In ℣. in alijs euitari et hoc verū eſt ex̄ ǒ excep.cum inter.i fi. Ar.

† Hoc ſane intellige: q̄d dic vt no.j.q.j. qui ſtudet. ⁊.xxiij. q̄ō.iij. vir cum ꝓpria. Archi.

ve eſſe preſumpſerint, eodem quoq; vt ſerui ſupplicio tenebunt, luituri penas ante prohibite delationis exordium.

¶ Cauſa.iiij.

Quidam vir i excōicatiōe[a] ꝯſtitut⁹ epiſcopum accuſare diſponit: adoleſcētem infra decimū et quartum etatis ſue annum ad aſſertionem ſue cauſe adducit: prohibitus ab accuſatione adoleſcentem accuſatorem, et ſe teſtem facit: adoleſcens perſonam accuſatoris et teſtis gerere cupit: die ſtatuta ad iudicium electorū iudicū veniūt, epiſcop⁹ minime occurrit, a cōmunione ſuſpenditur: tandem reuocato iudicio accuſator culpabilis in accuſatiōe inuenit: demū ad aſſertionē ꝓprie cauſe ꝓcedit.

Hic primum queritur an in excommunicatione conſtitutus alium accuſare valeat?

Secūdo, an infra decimumquartum annum in criminali cauſa teſtari quis poſſit?

Tertio, an ab accuſatione ꝓhibitus, perſonam teſtificantis poſſit aſſumere?

Quarto, an idem poſſit eſſe accuſator et teſtis?

Quinto, an die conſtituta non occurrens a communione ſit remouendus?

Sexto, ſi in epiſcoporū iudicio accuſatoris ꝑſona culpabilis inuenta fuerit: an ad aſſertionē proprie cauſe decetero ſit admittenda?

¶ Queſtio.j.

De prima q̄ſtione ſic ſtatutū legitur in cōcilio Carthaginēſi ſeptimo, cui interfuit Fauſtinus Romane eccle.legat⁹.

¶ Ad accuſationem non admittatur qui in excommunicatione perſeuerat.

Diffinim⁹ eū rite ad accuſationē nō admitti, qui poſtq̄ȝ excōicat⁹ fuerit, in ipſa adhuc[b] excōicatione ꝯſtitut⁹, ſiue ſit cleirc⁹ ſiue laicus, accuſare voluerit: oēs etiā infamie maculis aſperſi.i.hiſtriones[c], aut turpitudinib⁹ ſubiecte perſone, heretici etiam ſiue pagani[d] ſiue Judei ab accuſatione prohibentur.

De prima queſtione¶ Caſus. Hic intitulatur prima queſtio qua querit, an excōmunicatus poſſit alium accuſare. Et dicendū eſt indiſtincte ꝙ nō poteſt, ſiue iuſte ſiue iniuſte ſit excōmunicat⁹, dummodo excōmunicatio teneat: vt.j.ca.j.⁊.ij. nec poteſt etiā aliū ciuiliter conuenire: vt.ȝ.iij.q.iiij.nulli.

Diffinimus.¶ Caſus. In hoc ca. ponuntur ſex genera perſonarū que repelluntur ab accuſatione: inter quas excōicati ponūtur qui accuſare nō poſſunt in excommunicatione perſeuerantes.

b ¶ Adhuc. Ergo poſtea reſtituit ad accuſationē: vt vj.q.j.illi.⁊ ca.oēs.ij.xxxij.q.v.preceptū.in fi.q̄d eſt ȝ h.ſz ſ̄m eū vacat hic arg.a cōtrario ſenſu.

c ¶ Hiſtriones.j.de conſe.diſt.ij.pro dilectione.

d ¶ Pagani.ij.q.vij pagani

Quod autē. ¶ Caſus Ignatius patriarcha cōſtātinopo. anathematizauit quoſdā ſubditos ſuos, qui eundē ignatium poſtea accuſauerunt, ad quorum accuſationem depoſitus fuit. Sed Nicolaus probat ꝙ anathematizati eū accuſare non potuerūt. Et hoc oſtēdit authoritate cōcilij Cōſtātinopolitani in quo ſtatuitur ꝙ heretici, a ſacramentis eiecti/anathematizati/ſchiſmatici/ꝛ illi q̄ ab alijs accuſantur/nō poſſunt ep̄os accuſare. Et nota ꝙ q̄ñq̃ ponūtur verba ſynodi: q̄ñq̃ ꝟba nicolai, vt per te videbis.

a ¶ Uniuerſalis. ſcʒ Cōſtātinopolitane: vt. ſ. diſ. xvj. ſancta. et. xxiij. q. iiij. ipſa pietas.

b ¶ Si ꝟo eccleſiaſticum. vt ſimonia/hereſis/vſura. xj. q. j. ſi q̄s cuʒ clerico. immo om̄e crimen eſt eccleſiaſticū: † vt extra de iudi. nouit.

† Idē not. eẋ de offi. ord. c. j. in gl. canones/ ꝛc̄. ꝛ eẋ d̄ſ o. ꝓp. cū nr̄.

c ¶ Sed ne. Uerba nicolai.

d ¶ Hereticos. ꝟba ſynodi.

e ¶ Ab eccleſia. ſ. excōicati. Nota ꝙ oīs excōicatus dicitur hereticus: vt. ſ. xxiij. qō. iiij. ipſa pietas.

f ¶ Laicali. Laici ꝟo abſoluti poſſunt clericos accuſare. † Sʒ intellige de clericis depoſitis q̄b⁹ quandoq̃ laica cōmunio cōcedit: vt. xj. qō. iij. teugualdum.

† qđ eſt falſum ij. q. vij. nullus. ꝛ. c. laicos.

Sc̄da. ¶ Hic intitulaẗ. ij. q. ꝛ. iij. Hec. q. diuiditur in. iiij. partes: in quarū prima determinat magiſter. q. ſcʒ ſecundā ꝛ tertiā: et hoc per ca. ſe. in prima parte cuius determinatur. iij. q. ſ. ꝙ nullus poteſt eſſe accuſator ꝛ teſtis. In ſc̄da parte terminaẗ. ij. q. ſcʒ ꝙ minor. xiiij. annis non poſſit eſſe teſtis. Sc̄da ibi: Itē in criminali. Tertia ibi: Itē lege Iulia. Quarta ibi: Itē q̄ falſo. Io. de fan.

¶ Caſus Hic intitulatur. ij. ꝛ. iij. q. Sc̄da qō eſt, an intra annos. xiiij. poſſit aliq̄s teſtificari. Et rñdet ꝙ non: vt. ſ. e. l. Iulia. poſt. xiiij. pōt in cauſa ciuili teſtificari: vt. ſ. ea. ca. j. In criminali vero nō admittitur niſi habeat xx. an. vt. ſ. e. § in teſtimoniū. Tertia queſtio eſt, an ille qui repellitur ab accuſatiōe, repellatur a teſtimonio? Et reſpondetur ꝙ ſic, vt. ſ. c. j. fallit tamen in caſib⁹ nō-

Item Nicolaus papa.

¶ Heretici probant qui ſchiſmate vel excōmunicatione ab eccleſia ſunt ſeparati.

Quod autē hi qui iam a prefato fratre ꝛ cōminiſtro noſtro ignatio depoſiti vł excōmunicati, vel anathematizati fuerant, nullā aduerſus eū intorquere dānationē potuerunt: ex prefato ſecunde vniuerſalis [a] ſynodi capitulo declaratur, cū dicitur. Si vero eccleſiaſticū [b] fuerit crimen quod ep̄o illatum fuerit, tunc probari oportet accuſantium perſonas: vt primo quidē hereticis nō liceat accuſationes cōtra orthodoxos epiſcopos pro eccleſiaſticis facere negocijs. Sed ne [c] hos hereticos [d] eſſe denegem⁹, audite ſequentia. Hereticos autē (inquiūt) dicimus tam eos qui olim ab eccleſia [e] proiecti ſunt: q̄ʒ qui poſt hoc a nobis anathematizati ſunt. Porro ſi adhuc nec ſic creditis, audite quod ſubditur. Preter hos autē aiunt et eos qui fidem quidē ſanam negant, vel ſimulāt confiteri, ſchiſmaticos eſſe, ꝛ eos q̄ ſeorſum a communicantibus nobis epiſcopis collectas faciūt. Deinde vero ꝛ ſi quidā ab eccleſia ſuper cauſis quibuſdaʒ reprehenſi ſunt ꝛ proiecti, aut excōmunicati, ſiue ex clero, ſiue ex laicali [f] ordine: nec his licere accuſare ep̄m anteq̃ꝫ ꝓprio crimine primitus exuantur. Similiter autē et eos qui ſub accuſatione priori exiſtūt non ante eſſe acceptabiles in accuſatione ep̄i aut aliorū clericoꝝ, q̄ʒ innoxios ſemetipſos illatoꝝ ſibi oſtenderint criminum: quid autē periculi regule huius immineat cōtēptoribus non ignoratis.

¶ Queſtio. ij. ꝛ. iij.

Secunda autē [g] ꝛ tertia q̄ſtio [h] eodē cōcilio vno eodēq̃ capitulo terminanẗ. Illud ꝟo eſt huiuſmodi.

¶ Qui ab accuſatiōe repellūtur: aut ad annū decimūquartum nondum peruenerint, teſtes eſſe non poſſunt.

Teſtes autē ad teſtimoniū non admittendos eſſe cenſem⁹ qui nec ad accuſationem [i] admitti iuſſi ſunt: vel etiam eos quos ipſe accuſator de domo ſua produxerit. Ad teſtimoniū autē [k] infra annū decimūquartū ſue etatis cōſtituti non admittātur.

tatis in ſumma huius.

g ¶ Sc̄da autē. hic queritur an ante. xiiij. annum aliquis ſit admittendus ad teſtimonium? Et quidē in ciuili cauſa poſt. xiiij. annos admittitur: vt. ſ. e. c. j. ſed in criminali nō ante. xx. annos: vt. ſ. e. in. § in teſtimoniū. Io. Hoc tñ ſcias ꝙ puella poſt. xij. annum in ciuili cauſa recipitur ad teſtimonium: q꞉ tūc tutela eſt finita: vt inſti. q̄. mo. tu. fi. circa medium. preterea tunc nubere pōt puella: vt extra de deſpon. impu. c. vlt. tunc etiā poteſt intrare religionē: vt. xx. q. ij. puella. Item poſt illam etateʒ teſtamentū facere poteſt: vt. ff. qui teſt. fa. poſ. qua etate. Io. Et agere cauſam m̄rimonij: vt eẋ de ꝓcu. tue. B.

h ¶ Tertia queſtio. Tertia. q. eſt, an omnis q̄ repellitur ab accuſatione, repellaẗ a teſtimonio? Et dicendum eſt ꝙ ſic. ſed non in oībus caſibus in q̄bus quis repellitur ab accuſatione, repellitur a teſtimonio. Naʒ in priuatiſ delictis nō pōt accuſare ille cui⁹ nō intereſt: tamē bene pōt teſtificari ibi. Similiter q̄ admittitur ad accuſationem, admittiẗ ꝛ ad teſtimoniū: ſed nō vbicunq̃ q̄s accuſat, poteſt teſtificari: vt eẋ de teſti. decetero. Fallit tñ predicta regła in mulliere: nā ſm̄ legē mulier in paucis caſib⁹ admittiẗ ad accuſationē: ſʒ in multiſ admittiẗ ad teſtimoniū, non tñ in teſtamētis: vt. xv. q. iij. de crimine. † Itē hec regula, q̄ nō admittiẗ ad accuſationē, nec ad teſtimoniū: intelligēda eſt in teſtimonio in criminalib⁹ cauſis. Sʒ in ciuilib⁹ cauſis bene admittunẗ teſtes: ſicut illi q̄ ſunt irregłares, nō rōne criminis vt mutilati, bigami, vel al's irregłares, q̄ in criminalib⁹ nō teſtificanẗ ꝯtra clericos ſʒ in ciuilib⁹ bene, extra de teſti. tam literis.

Accuſare ꝓhibitus an a teſtimonio repellaẗ.

† Iſta concor. reſpiciunt ꝓmū dictū, ſed illō ãte dictum admittiẗ ad teſtimonium. Brchi.

Teſtes. ¶ Caſ⁹ Hic tria gña hoīm a teſtimonio repellunẗ, ſcʒ illi q̄ ab accuſatiōe repellunẗ: ꝛ quos accuſator de domo ſua ꝓduxerit, ꝛ impuberes.

i ¶ Accuſationē. niſi in caſu: vt. xv. q. iij. de crimine.

k ¶ Ad teſtimoniū autē. Infra. xiiij. annos ipubes nō

Impuberes teſtificari nō pñt.

recipitur ad teſtimonium: vt hic, ⁊ inſtitu. de teſtamē. §. teſtes. tū quia talis etas plena eſt periurijs: vt extra de deli. pue. c. j. ⁊ quia nec iurare cogitur: vt. xxij. q. v. pueri. ⁊ ca. paruuli. ⁊ ca. honeſtum. Nec obſtat. j. ea. §. in teſtimonium, quia illud loquitur in criminalib⁹ cauſis. Sed obijcitur, meli⁹ elicitur veritas a pueris, ꝙ̄ a ſeniorib⁹, ſm Salomonem. Itē ipubes ferula ceditur pro veritate dicenda. ff. ad ſyl. l. j. §. impubes. et ab ipubere ſumit initiū queſtionis ſicut a timido: vt ff. de queſti. vni⁹. in pn. et impubes non iurat. ff. de libe. cau. l. vlt. in fi. Reſpō. ideo nō iurat, quia non poteſt peierare: vt. ff. de iureiu. l. qui iuraſſe. ⁊ qꝛ hec etas neſcit quid agat. C. de fal. mo. l. j. Et obtinent predicta in contrariū allegata in exceptis criminibus, ⁊ in nece occiſi dn̄i, ⁊ in crimine leſe maieſtatis: argu. vj. q. j. §. ſi quis cum.

Itē ex cōcilio maticē. c. vj.

¶ De eodem. Palea.

Placuit ſancto conuentui vt teſtes ad teſtimoniū dicendū precio non cōducantur: ⁊ vt quiqꝫ optimi ⁊ fideliores in teſtimonium aſſumantur: vt is cōtra quē teſtimoniū ferre debent, nullā eis poſſit afferre calūniā, ⁊ vt nullus teſtimonium dicat niſi ieiunus. Item. In criminali [a] cauſa. ¶ Produci teſtis non poteſt q̄ antea in eum reū teſtimoniū dixerit: ſicut in. xxij. lib. ff. tit. de teſtibus inuenit̄.

Item titu. eodem.

Si teſtes omnes eiuſdē honeſtatis et exiſtimationis ſint, et negocij qualitas, ac iudicis mot⁹ cum his cōcurrit: ſequēda ſunt omnia teſtimonia. Si vero ex his q̄dam eorum [b] aliud dixerint,

---

¶ In criminali. ¶ Hec eſt ſecunda pars queſtionis, in qua ponit quattuor leges in quibus probatur que ſint attendenda in teſtibus: et hoc vſqꝫ ad legē illā. Itē. l. Iulia. Io. de fan.

¶ Caſus. Hec ſunt verba Gratiani: que autem ſequūtur, ſunt verba legis.

a ¶ In criminali. Hoc verbū non eſt in lege. ff. de teſt. produci. Quidā ſic intelligunt legē iſtam, ꝙ ſi aliquis teſtis inductus eſt ſemel cōtra aliquē, ammodo ille teſtis nec in illa cauſa nec in alia poteſt eſſe teſtis contra illum. videt̄ em̄ eſſe ſuſpectus, ⁊ eum odio habere qui totiens vult cōtra ipſum teſtificari, ⁊ hoc intelligūt in criminali cauſa, ſic ⁊ Gratian⁹ itelligit: ⁊ eſt ar. ad hoc extra de ap. ad hec ſi in vna. Sed tu dicas: quādiu atteſtationes clauſe ſunt: etiā in eadē cauſa ⁊ ijdē alijqꝫ teſtes denuo poſſunt induci: † vt extra de teſti. cū cauſam. in fi. ⁊ C. de teſti. l. vlt. ſed poſt publicatas atteſtationes nō poſſunt induci vel ijdē vel alij ſuper eadem cauſa ⁊ in eodē articulo niſi id qḋ ego primo ꝓbaui in modū exceptionis, modo velim probare directe: vt extra eo. ca. veniēs. ij. tunc autē ante publicationē teſtiū poſſum eundē iterū teſtē inducere, ſi forte ꝓmo nō habuit oīa in memoria: vt in aut. eo. tit. §. quoniam vero multi. ff. de queſtio. repeti. Item idem teſtis poteſt redire, ⁊ errorē ſuū corrigere: vt extra de teſti. cogē. preterea. ⁊. xxxv. q. vj. de parētela. ibi: diſcordaſſe. Itē ſi teſtis aliquid obſcure dixit, ‡ poteſt ab eo etiam poſt publicationē queri interpretatio: vt. ff. de teſta. heredes. §. j. licet ſit arg. contra extra de proba. in preſentia. ſꝫ ibi forte ex cauſa omiſit iudex interrogare teſtem in fauorē religionis. Alij exponunt reū teſtimoniū. i. malū teſtimoniū ⁊ falſum. arg. ad hoc extra de elec. ſup eo. ⁊ ij. q. j. prohibētur. De hoc autē nō eſt dubium quin in alia cauſa idem teſtis poſſit induci denuo ɔtra eundē: vt extra de teſti. c. fraternitatis.

Teſtis q̄ ſemel ɔtra aliquē depoſuit, an iterū ɔ eūdē teſtificari poſſit.

† Hoc ē ꝓpter timorē ſubornationis. Archi.

‡ Vide ſ qḋ no. ſ. e. in teſtibus. in glo. j.

¶ Produci. ¶ Caſus. Caſus iſte dupliciter poni conſueuit. Uno modo ſic. Aliquis contra aliquem reum. i. falſum teſtimoniū dixit: poſtea in alia cauſa ꝓducebatur cōtra eū: querebatur an recipi debeat? Et reſpōdetur ꝙ non. Alio modo ſic. Aliquis fuit inductus in teſtimoniū cōtra aliquē in aliqua cauſa: modo queritur an poſſit in alia cauſa induci contra eū? Et reſpondet̄ ꝙ non, cū videatur ex odio totiens teſtificari cōtra eū, et forte prima poſitio verior eſt.

Si teſtes. ¶ Caſus. Inducti fuerunt teſtes in cauſa aliq̄: querebat̄ quorū teſtimonia iudex deberet ſeq̄. Et rn̄det iuriſcōſultus: ſi oēs ſint bone fame, ⁊ ſine ſuſpitione, iudex debet ſequi dicta omnium ſi oēs concordāt, ⁊ dicunt mature negocio competētia. Si autē diſcordāt licet impari numero: tamē iudex debet ſequi eos q̄ veriſimiliora ⁊ aptiora negocio dicūt et q̄ ſunt ſine oīm ſuſpitione: lꝫ ſint pauciores alijs, qꝛ nō eſt ſemper ad multitudinē recurrēdū, ſꝫ ad eos q̄ ſyncera teſtimonia dicūt. Et poteſt hoc intelligi de teſtib⁹ vni⁹ partis tm̄, ⁊ de teſtib⁹ vtriuſqꝫ partis.

b ¶ Eoꝝ. Circa ɔtrarietatē teſtiū plene diſtinguas: vt ſi vn⁹ teſtis contradicat ſibi expreſſe, teſtimoniū ei⁹ nō valet: vt. iij. q. ix. pura. xxij. q. vij. qḋ autē. extra de ap. ſolicitudinē. C. de libe. cau. cū precū. niſi hoc fecerit corrigēdo ſe ⁊ incōtinēti. extra de teſti. cogē. preterea. Itē videt̄ ſi q̄s teſtis ꝓ parte inueniat̄ falſus, ꝙ tunc in nullo valet teſtimoniū ei⁹: vt. ſ. diſt. ix. ſi ad ſcripturas. j. ea. itē q̄ falſo. Si ꝟo vn⁹ teſtis ɔtradicit plurib⁹, talis ɔtrarietas nō obſtat: qꝛ teſtimoniū vni⁹ nec iuſtificat nec cōdēnat: vt. xxxiij. q. ij. admonere. † niſi ɔtradicat pluribus teſtibus cum quibus ipſe ſcriptus eſt in aliquo inſtrumēto. ff. quēad. teſt. ape. l. j. in fi. Si vero plures teſtes cōtradicūt plurib⁹, diſtinguunt q̄dā: quia aut cōtradicunt teſtibus ex eadē parte ꝓductis, aut ex aduerſa. Si ex eadem parte ꝓductis contradicant, nullius teſtimoniū valet: vt. iij. q. ix. nihilomin⁹. ⁊ videt̄ hoc expreſſum extra de ꝓba. licet. ſicut cum diuerſe ſcripture ex eadem parte ꝓducunt̄ que ſibi contrarie ſunt, ex illis nulla valet: vt. C. de fi. inſtru. ſcripture. ⁊ extra de fi. inſtru. imputari. Sed ſi cōtradicūt teſtibus aduerſe partis, tunc preualet teſtimoniū plurium teſtimonio paucioꝝ, niſi illi pauciores meliores ſint: vel magis veriſimiliter loquant̄, vt hic dicit̄. Hanc diſtinctionē nō approbo, lꝫ em̄ teſtes vni⁹ partis ſibi cōtradicant, nō dico ꝙ in hoc caſu teſtimonia oīm ſuccūbant, lꝫ ita ſit in inſtrumētis qꝛ inſtrumēta ſua poteſt q̄s preuidere an ſibi ɔtradicāt. vnde imputet ſibi ſi cōtraria inſtrumenta exhibet, ſꝫ in teſtib⁹ neſcit q̄d dicturi ſint. Dicas ergo ꝙ ſi teſtes ɔtradicāt teſtib⁹ ſiue ex eadē ſiue ex altera parte ꝓductiſ: ꝓmo ɔcordabit iudex contrarietatē illā ſi pōt: vt ex̄ de teſti. cū tu fili. j. de pe. diſt. j. periculoſe. ex̄ de ꝟb. ſig. nihil obſtat. xj. q. iij. anteceſſor. Idē pōt dici de ɔtrarijs inſtrumētiſ: vt ex̄ de cōſue. cū dilect⁹. niſi manifeſta ſit ɔtrarietas: vt. iij. q. ix. nihilomin⁹. xxxv. q. vj. de parentela. vbi ergo teſtes cōtrarij ſunt, nec poſſunt ɔcordari: ſemꝑ teſtimoniū pluriū preualebit, niſi ex altera parte ſit tāta dignitas vt merito debeat preiudicare numero: vt ex̄. e. in noſtra. vel niſi pauciores veriſimiliora loquant̄, vt hic; vel ni=

Teſtiū depoſitiones ɔtrie an fidē faciant.

† extra ḋ teſti. veniēs. j. ⁊ c. licet. j. de hoc. ij. q. iiij. in pn. ar.

licet impari[a] numero: credendum eſt quod nature negocijs cõuenit: ⁊ quod inimicitie aut gratie ſuſpitione caret: confirmabitq́ȝ iudex motum animi ſui ex argumẽtis ⁊ teſtimonijs que rei aptiora, ⁊ veritati primiora eſſe ꝯpererit. Nõ enim ad multitudinẽ[b] reſpici oportet: ſȝ ad ſyncerã teſtimonioꝝ fidem, ⁊ teſtimonia quibꝰ potius lux veritatis aſſiſtit. Jtẽ.

In teſtibus fides, dignitas[c], mores, grauitas moderanda vel examinanda eſt[d]: ⁊ ideo teſtes qui aduerſus fidẽ ſue teſtationis vacillant[e], audiendi non ſunt. Jtem.

Teſtium fides diligẽter examinanda eſt. Jdeoq́ȝ in perſona eorum exploranda[f] erũt in primis conditio cuiuſq́ȝ: vtrũ q́s decurio[g], an Plebeiꝰ ſit: ⁊ an honeſte ⁊ inculpate vite: an vero notatus ſit quis et reprehẽſibilis, an locuples[h], an etiam egenus ſit[i], vt lucri cauſa quid facile admittat: vł an inimicus[k] ſit ei aduerſus quem teſtimoniũ fert: vel amicus eius ſit pro quo teſtimonium dat: nam ſi careat ſuſpitione teſtimoniũ, vel propter perſonam a qua profertur, ꝙ honeſta ſit: vel ꝓpter cauſam ꝙ neq́ȝ lucri, neq́ȝ gratie, neq́ȝ

ſi per pauciores teſtes plura probentur ꝗ per plures. verbi gratia. Plures teſtes probant me poſſediſſe rem aliquã per .xl. annos: pauciores probant eandem rem te poſſediſſe per .xl. annos: ⁊ preterea ꝓbant titulũ poſſidendi, tunc dicerẽ preualere teſtimoniũ paucioꝝ: vt extra de proba. licet. et hec ꝯ̃a ſunt vbi teſtes de eodẽ tẽpore idducti ſũt. Si vero teſtes alteriꝰ partis inducuntur contra teſtes alterius partis: vt ſi mei teſtes ꝓbaſſent me ꝯtraxiſſe cuȝ aliquo in aliquo loco: ⁊ tu induceres teſtes ad ꝓbandũ ꝙ ego nõ fuiſſeȝ tũc tẽporis in illo loco: hic poſſet videri ꝙ ſecundis teſtibꝰ potiꝰ eſſet credẽdũ ꝗ primis: vt extra eo. ex tenore. ⁊ .c. ſeries. extra ð excep. deniq́ȝ. Sed hoc non credo: imo credo i tali caſu ꝙ ſi ſecũdi debẽt reprobare dicta prioꝝ, ꝙ etiã plures debeãt eſſe teſtes, ⁊ lõge melioris fame: vt .C. de cõtrahẽ. ſtip. optimã. hoc ideo, qꝛ preſumit magis ſubornatio poſt publicatas atteſtationes, ꝗ ante. Si antẽ teſtes ex oi parte ſunt pares, ⁊ in numero, ⁊ in dignitate, tũc fert ſentẽtia ꝓ reo: vt extra de ꝓba. ex literis. extra de fide inſtru. inter dilectos. in fi. Jo. niſi in matrimonio, et in cauſa liberali, ⁊ ꝓ teſtamẽto, ⁊ in dote: vt extra de ſen. et re iudi. c. vlt. B. Si autẽ neuter poſſidet, ſed vterq́ȝ rem ab aliquo extraneo petit: tunc ſi teſtes vtriuſq́ȝ partis ſunt pares, res diuidatur ſi poteſt: vt extra de preſump. afferte. Si eſt res indiuidua, põt iudex gratificari ⁊ dare cui vult. extra de paro. ca. j. vel res ſorte diuidatur: vt .xxvj. q. ij. c. ſors. Si vero teſtes contradicant inſtrumẽto: aut cõtradicũt inſtrumẽto ꝓprio, aut extraneo. Si ꝓprio, ſcȝ in quo ſunt ſcripti, preualẽt teſtes inſtrumẽto. extra de ꝓba. tertio. extra de cõdi. appo. per tuas. ff. queãd. teſt. ape. l. j. in auт. de fi. inſtru. §. ſi vero. colla. vj. Si vero cõtradicãt alij inſtrumẽto in quo nõ ſunt ſcripti, dixerũt quidã ꝙ ſemper preiudicat viua vox mortue: vt in aut. de fi. inſtru. §. ſi ꝟo. colla. vi. Alij dicunt ꝙ ſi factũ eſt remotũ ab hoim memoria, potiꝰ credit inſtrumẽtis ꝗ teſtibꝰ: ſed ſi factum eſt recẽs, potius credit teſtibꝰ ꝗ inſtrumentis: tum ideo quia memoria hoim nũq́ȝ non habet vltra annũ: vt .ff. de ꝓba. ſi arbiter. tũ ideo quia teſtes conſueuerunt fidem ſuã variare ex tractu tẽporis. ff. de car. edic. l. iij. §. due. ff. de dã. infec. l. qui bona. §. vlt. Ego credo ꝙ cõtra quodlibet inſtrumẽtũ admittunt teſtes, quãtumcũq́ȝ ſit publicũ: vt extra de preſcrip. ad audiẽtiam. C. de proba. cum precibus. non tamen concedo ꝙ teſtimonium duorũ vel trium preualeat inſtrumento. nã cum inſtrumentũ obtineat vicẽ duoruȝ teſtium: ⁊ preterea tabellio equipolleat vel maior ſit vno teſte, oportet ꝙ ad minꝰ per quatuor teſtes reprobetur inſtrumentũ: vt extra de fi. inſtru. cum Joannes. fallit tamen hoc in duobꝰ caſibꝰ: vbi videt ꝙ cõtra inſtrumentũ nõ admittuntur teſtes[l], ſicut contra inuentariũ publice confectum non admittũtur teſtes: vt .C. de arbi. tu. l. vlt. ⁊ in cõfeſſione que fit a muliere in inſtrumẽto in quo confitetur ſe recepiſſe pecuniã ꝓ interceſſione: vt .C. ad vell. antique. Quedaȝ tñ ſunt que melius ꝓbantur per inſtrumẽtum ꝗ per teſtes: vt ſentẽtia lata, ⁊ arbitriũ, et ꝯmiſſio facta iudicibꝰ .xcvij. diſt. nobiliſſimꝰ. extra de offi. deleg. cum in iure.

Sẽtentia pro reo ferẽda ẽ data paritate ꝓbationũ, niſi in quatuor caſibus.

Teſtes ſi ꝯ̃dicũt inſtrumẽto, quid iuris.

Teſtes ꝯ̃ q̃olibet inſtrumẽtum admitti poſſunt

a ¶ Jn pari. id eſt ꝙ tot ſunt ex vna parte quot ex alia. Uel dic impari, vt ſit vna pars: quod plus valet.

b ¶ Ad multitudinem. Argu. pro paucitate ꝯ̃ multitudinẽ: [m] vt .xxxj. diſt. nicena. xxiiij. q. j. odi. ff. de pact. maiorẽ. nam maior pars eſt q̃ maiori nititur ratione: vt .xl. diſt. multi. in fi.

¶ Jn teſtibꝰ. ¶ Caſus. Jn teſtibꝰ quatuor ſunt ꝯſiderãda, ſ. fides, dignitas, mores, ⁊ grauitas: ⁊ ideo ſi qui eoꝝ in dictis ſuis vacillant, non valent.

c ¶ Dignitas. Uidet ergo ꝙ ſemp ꝑualet teſtimoniũ eoꝝ q́ ſunt in dignitate ꝯſtituti: [n] vt hic. ⁊ .xcvij. diſtic. nobiliſſimꝰ. ⁊ .xl. diſ. c. j. ⁊ .xj. q. iij. abſit. ⁊ .ff. de fi. inſtru. l. vlt. Sȝ ꝯtra, nõ eſt querẽdũ q́s vel qualis dicat, ſed q́d dicat: vt .xix. diſ. ſcðm. ⁊ .iij. q. ix. c. vl. ⁊ .ij. q. vij. querit. ⁊ .vj. q. ij. placuit. Sol. ſemper preſumit ꝓ multitudine ꝯtra dignitatẽ, niſi ex altera parte tãta ſit dignitas vt merito poſſit preponderare: vt extra eo. in nr̃a. ſed in electione etiã preiudicat numerꝰ dignitati. ex̃ de elec. dudũ. j. [o] ſȝ hoc ideo, qꝛ inter multos preſumẽdũ eſt aliquos eſſe idoneos: vt .lxj. diſt. nullus.

d ¶ Examinanda. i. inquirenda.

e ¶ Uacillant. Dubitando. talis tenet crimine falſi. ff. de fal. eos q́. ⁊ eſt ſi .iij. q. ix. pura. ⁊ .ff. de queſtio. de minore. in fi. ⁊ ⁊ .l. ex libero. in prin. ⁊ extra de accu. ſuper. extra vt ec. bene. vt noſtrum.

¶ Teſtium. ¶ Caſus. Nouẽ ſunt in quibꝰ iudex dȝ teſtẽ examinare: ⁊ demũ ſi teſtis careat ſuſpitione, vel ꝓpter perſonã a qua ꝓfert: vel ꝓpter cauſam, qꝛ gratia vel lucro vel odio non corrumperetur, recipiendꝰ eſt. Perſonã ſuſpectã, ſm ſe. Cauſam, que in rebꝰ ⁊ perſonis conſiſtit, ſm Jſido.

f ¶ Exploranda. a iudice: vt .ij. queſt. vij. quererdũ. xxx. q. v. iudicantem.

g ¶ Quis decurio. Arg. ꝙ teſtimoniũ nobilis preualet: ar. xlj. diſt. nõ cogant. ſimiliter electio: vt in aut. de defen. ciui. §. j. col. iij. ⁊ ar. extra de ap. cõſtitutus.

h ¶ Locuples. Jn Salomone legit. Diuitias et paupertates ne dederis mihi, ne repletus mendax fiam, ⁊ ne pauper periurem nomen domini. ſic .ij. q. j. prohibetur: ſi tamen al's caret ſuſpitione, bene admittitur: vt inſti. de ſuſpec. tuto. §. vlti.

i ¶ Sit. ſupple talis vt ⁊c̃.

k ¶ Jnimicꝰ, capitalis: vt extra de ſimo, per tuas, et

[l] Hoc ꝯ̃ p̄ſumptionem ipſiꝰ ſolẽnitatez. ſm Hoſ.

[m] Ad hoc facit q́ð leg. et no. xxiij. diſti. tales. Archi.

[n] Adde ad hoc gl. i. §. ſciamꝰ. i gl. in v. ꝓ dignitatẽ. in auт. de teſt. col la. vij. ⁊ in. l. iij. ff. e. tit.

[o] Dic vt not. eo. titu. eccl'ie. ij. et le. eo. ti. in concilio Gre. ſi q̃ñ. ar.

Diues aut pauper ſit: rimemo appetat.

de hoc notatur.ſ.iij.q.v.ca.ij.
a ¶ Lege iulia. Hic incipit.iij.pars huius.q.que protenditur vſqꝫ ad.l.j.ea.qui falſo. in qua ponūtur certe perſone que non coguntur dicere teſtimoniū inuite: et quedam que accuſare non poſſunt. Joan.de fan.

hic vult dicere ꝙ libertus alicuius nō poteſt ferre teſtimoniū cōtra ipſum/nec libertꝰ filiorū ſuorū,nec libertus parentū ſuorū/nec libertus vxoris ſue. Et repete hanc dictionem liberto cum quolibet genitiuo.
l ¶ Ne patroni. Genitiui caſus:et eſt ſenſus. Ne denunciet liberto patroni eiꝰ:vel liberto,ſcꝫ accuſati vel rei:vel liberto,ſcꝫ patrone eiꝰ.ſ.rei: vt dicat teſtimonium aduerſus euꝫ ſcꝫ reum.i. vnus libertꝰ aduerſus cōlibertū ſuum eiuſdē patroni non cogit teſtari. vel melius patronuꝫ vel patronam hic vocat eum qui eſt patronus alicuius liberti, ⁊ tamen idē eſt alterius libertus:⁊ ſic eſt patronus ⁊ libertus. — Libertꝰ ꝯ patronuꝫ nō teſtificat.

¶ Caſus. Hic continentur ſeptē genera perſonarum que a teſtimonio repellūtur:que in ipſa litera ſi volueris numerabis. — iij.ps.
b ¶ Ab eo.ſ.reo.
c ¶ Liberauerit, xij.q.ij.epiſcopus qui mancipium.
d ¶ Publico.ſm canonem idem eſt de priuato. extra eo.ſuper eo. — hoc ſi itelli ge ſm decret. eo.ti.te ſtioniū. Jo.d f.
e ¶ In vinculis. Pro crimine qđ p ſententiā infamaret: vt.C.de infa.l.j.extra đ accu.ſu per his.aľs nomine vinculoruꝫ priuata vincula intelliguntur.ff.de verbo.ſig. vinculorū. Hic patet ꝙ ſm leges repellitur criminoſus etiam ſi nōdum in eum ſit lata ſentētia. et in ſ.idem innuitur: vbi dicit, iudicatus ⁊c.
f ¶ Cuſtodia ve. donec ſit purgatꝰ.
g ¶ Fecerit ve.⁊ ſufficit ſi quādoqꝫ fecit: vt.ff.de ritu nup.palam.

inimicitie cauſa ſit:admittendum eſt. Item. Lege iulia[a] de vi cauet ne hac lege in reū teſtimoniuꝫ dicere liceret qui ſe ab eo[b] parenteve eius liberauerit[c],quive impubes erit: quive iudicio publico[d] condēnatus erit:quive in vinculis[e] cuſtodiave[f] publica erit: quive eorum in integrum reſtitutus non erit:qui ad beſtias vt depugnaret ſe locauerit: quive palam queſtū facit fecerit ve[g]:quive ob teſtimonium dicendum vel non dicēdum pecuniā accepiſſe iudicatus vel conuictus fuerit. Item. Lege iulia publicorum iudiciorum cauet ne inuito[h] denuncietur vt teſtimoniū dicat aduerſus ſocerum,generum,vitricum,priuignū,priuignam, ſobrinum, ſobrinam, ſobrino ſobrinave natum: eoſve qui in ꝓpiore gradu ſunt. Item. Ne liberto ipſius[i] liberorūve eius[k] ⁊ parētum viri ⁊ vxoris. Item. Ne patroni[l] ⁊ patrone aduerſus libertos:neqꝫ liberti aduerſus patronos cogantur teſtimonium dicere. Cum autem excipitur ne gener aut ſocer inuitus teſtimonium dicere cogatur: generi appellatione ſponſum quoqꝫ filie contineri placet. Item. Soceri ſponſe patrē. Item. Idonei non videntur eſſe teſtes quibus imperari[m] poteſt vt teſtes fiant. Item. Serui[n] reſpōſo tunc credendum eſt,cum alia[o] probatio[p] ad eruendam veritatem non eſt. Item. Inuiti teſtimonium dicere non cogantur ſenes[q]:valetudinarij,vel milites:vel illi qui cū magiſtratu reipublice cauſa abſunt: vel quibus venire non licet[r]. Publicani[ſ] etiam teſtimonium non dicunt inuiti. Item. Is qui non detrectandi[t] cauſa teſtimonij aberit. Item. Is q̄ exercitui prebēda[v] conduxerit. Sed nec pupillis teſtimonium denūciari poteſt. Item. In teſtimoniū accuſa

m ¶ Impari. Fallit hoc in matrimonio: vt extra q̄ ma. accuſ.poſ.vř.in ſi. ergo vxor non erit teſtis ꝓ marito:qꝛ ei ſubiecta eſt.xxxiij.q.vlti.mulierē.
n ¶ Serui.ff. de proba. cū ꝓbatio.
o ¶ Cum alia,ſi, xiiij.q.ij.c.vl.C.de here.l.vlti. ſic propter defectuꝫ admittuntur minus boni:vt.l.v.di.c.j.
p ¶ Probatio.plena. nam preſumptio aliqua debet ꝓcedere.nō em̄ a tormētiſ eſt incipiēdū:vt ex̄ de reg.iu. cū in cōtēplatione.⁊ intellige cū de ſuo facto interrogatur ſeruꝰ:vt.ſ.e.ſerui.et illud đr rnſum,nō teſtimoniū: nec credit ei tunc ſine tormētis:vt.v.q.v.illi qui. — Preſūptio ꝑcedat tormenta.

¶ Lege iulia. ¶ Caſus. Hic nouē ſpecies hoim cōtinentur contra quos quis inuitus teſtificari nō cōpellitur: ſcꝫ contra ſocerum ⁊c. vt ibi dicitur.
h ¶ Ne inuito. Volens ergo admittitur: vt.ſ.proxi. q.v.cap.j.
¶ Ne liberto ¶ Caſus. Repete ſemp per ſingulos gradus hec verba cū hoc datiuo liberto. Itē hac lege cauetur ne denūcietur liberto ipſiꝰ ſcꝫ patroni accuſati/vel liberto liberorū eiꝰ ſcꝫ rei accuſati: vel liberto viri eius ſcꝫ vxoris que accuſat/dicere teſtimoniū contra eū: vel liberto vxoris eiꝰ ſcꝫ viri qui accuſatur,dicere teſtimoniū cōtra eā.⁊ ita ſuppleas ſemp in ſupradictis oibus. Itē cauetur hac.l.ne denunciet liberto patroni dicere teſtimoniū aduerſus patronā accuſatam,vel econtra. Item cauetur hac lege ne denuncietur liberto patroni dicere teſtimonium aduerſus conlibertos ſuos. idē dices de liberto patrone. Hec autē varijs modis exponūtur ꝓ varietate doctorū:⁊ hanc legē intelligunt doctores in cauſa criminali tātum,excepto eo ꝙ libertꝰ contra patronū nō admittatur in cauſa ciuili. Sed huguitio ⁊ otho phagieſis intelligūt eā in ciuili ⁊ i criminali.
i ¶ Ipſius.accuſati.
k ¶ Eius.ſ.accuſati, vel liberto ſupple parētum rei.

¶ Inuiti. ¶ Caſꝰ. Hic ponunt nouē ſpecies hoim q̄ ad teſtimoniū dicēdū ꝯpelli nō debēt: iter q̄s ē ille q̄ abeſt nō cauſa detrectādi teſtimonij:⁊ ille q̄ coduxit annonā exercitui:⁊ etiā pupillus qui teſtis eſſe non poteſt.
q ¶ Senes.maiores.lxx.an.ff.de excu.tut.l.ij.in pn. ſed ad domū eorū eſt mittēdū.extra eo.ſi qui teſtium.
r ¶ Non licet. Propter turpitudinem:quibus interdictum eſt certo loco.
ſ ¶ Publicani.i.telonarij.
t ¶ Non detrectādi.i.euitādi:vt ille qui eſt in aliena ꝓuincia:vt extra de fideiuſ.cōſtitutus.et.C.de fide inſtru.iudices.nā ad tales eſt mittendum. Vel intellige quando iā per.xv.dies fuerunt corā iudice,tunc em̄ licite recedunt:vt.C.de teſti.ſi quando.
v ¶ Prebenda conduxerit. vehenda.
¶ In teſtimoniu. ¶ Caſꝰ. Ego accuſabā aliquē:⁊ ꝯ ipꝫ inducebā cōdemnatū in publico iudicio ad teſtimoniū. querebat an poſſū? Et rndet ꝙ nō:neqꝫ minorē.xx.an. poſſum contra eū inducere. In ſeq.l.đr ꝙ condēnatus

in famoſo crimine eſt inteſtabilis, id eſt nec teſtis eſſe poteſt, nec facere teſtamentum.

a ¶ Reus. Id eſt accuſatus. ſic. lxxxj. diſt. tantis.

b ¶ Ob carmen famoſum. ff. de iniur. lex cornelia. nec ipſe poteſt eſſe teſtis, nec teſtamētum facere: nec alter pro ipſo eſt teſtis in teſtamento. ff. qui teſtamē. face. poſ. cum lege.

¶ Si res ¶ Caſ⁹. Dicitur in hac lege ꝙ ſi res exegerit: nō ſolū priuati ſed etiā magiſtratus poſſunt teſtificari. Pretor etiam in cauſa adulterij teſtificari pōt. Si aūt ea ſit conditio cauſe/ vt turpis pſona ſit inducēda in teſtem: vtputa in excepto crimie: ei nō creditur ſine tormentis.

c ¶ Magiſtrat⁹. Qualit iudex poſſit eſſe teſtis/ dixi s. ij. qōne. vj. ſtatuendum.

d ¶ Cōditio. ſcȝ in exceptis criminibus.

e ¶ Arenarium. Qui pugnauit in arena, vel in loco tali.

f ¶ Sine tormento. v. q. v. illi qui.

¶ Teſtes ¶ Caſ⁹. Tria gn̄a pſonaꝝ enumerātur hic q a teſtimonio repellunt: ſcȝ domeſtici, aduocati, et iudices i cauſis in qb⁹ fuerūt aduocati ⁊ iudices. Uel intellige executores ſm qſdā. i. apparitores. Sȝ partib⁹ volētib⁹ teſtes admitti poſſunt: vt i auḱ. de teſti. §. qm̄ ꝟo.

g ¶ Patroni. Qui nō poſſunt ſimul eſſe teſtes iuris et facti: vt. C. de aſſeſ. l. nemo. poſſunt tn̄ teſtari de tranſactione facta pro cauſa ſua. ex̄ de tranſac. ex literis.

h ¶ Patrocinium. De hoc dixi. ij. q. vj. ſtatuendum.

i ¶ In executorib⁹. i. procuratorib⁹ ⁊ curatoribus.

i ¶ In executorib⁹. Sed nonne executor iudicis pōt eſſe teſtis? quare eñ deſtinaret a iudice, ſi nō crederet dicto ſuo? nā ⁊ nūcio creditur: vt ex̄ de ap. cū parati. ff. de rebus eoꝝ qui ſub tu. l. magis. §. illud. lxv. diſt. ca. penul. in fi. nec de illoꝝ actibus dubitādum eſt qui ad officium tale admittunt: vt. xciiij. diſt. valde. ff. de offi. prefec. preto. l. j. qualiter eñ probaret quis ſe non citatum: vt ex̄ de elec. bone? Rn̄d. credit eis donec ꝓbetur contrariū, ſaltem per ſuū iuramentū: argu. lxxxij. diſt. propoſuiſti. ff. de cuſto. et exhi. reo. l. diuus.

¶ Hermaphroditus. ¶ Queſitū fuit vtrū hermaphroditus/ id eſt qui habet ſexum maris ⁊ femine poſſit eſſe teſtis in teſtamento? Et reſpondet ꝙ ſi magis appetit ea que viri ſunt, poteſt: alˀs non. Que autem ſequūtur plana ſunt vſqȝ ibi: In teſtibus.

tor citare nō debet eū qui publico iudicio reus[a] fuerit, aut qui minor. xx. annis erit. Itē. Ob carmen[b] famoſum dāna tus, inteſtabilis erit. Item. Si res exigit: nō tm̄ priuati, ſed etiā magiſtratus[c], ſi i preſenti ſunt, teſtimonium dicāt. Pretor quoqȝ teſtimoniū dare debet in iudicio de adulterij cā. Si aūt ea rei ꝯditio[d] ſit vbi arenariū[e] teſtē vel ſiḱem pſonā admittere cogimur: ſine tormento[f] teſtimonio eius credendum non eſt. Item. Teſtes quos accuſator de domo ꝓpria ꝓduxerit, interrogari non placuit. Patroni[g] quoqȝ in cauſa cui patrocinium[h] preſtāt, teſtimonium nō dicant. qd̄ etiam in executoribus[i] negociorū obſeruādum eſt. Item. Qui falſo vel varie[k] teſtimonia dixerunt, vel vtriqȝ parti prodiderūt[l]: a iudicibus competenter puniuntur. Item. Pater ⁊ filius qui in poteſtate eius eſt. Item. Duo fratres qui in eiuſdem patris poteſtate ſunt, teſtes vtriqȝ in eodem teſtamento eſſe, vel in eodem negocio poſſunt fieri: quoniam nihil nocet ex vna domo plures teſtes alieno negocio adhiberi. Item. Hermaphroditus an ad teſtimoniū[m] adhiberi poſſit, qualitas ſexus incaleſcentis oſtendit. Item. Teſtis idone⁹ pater filio[n] aut filius patri non eſt. Item. Nullus idoneus teſtis in re ſua[o] intelligitur. Item. Ad fidem[p] rei geſte faciendam etiam nō rogatus teſtis intelligit. Item. Ubi numerus teſtiū non adſcitur, etiam duo[q] ſufficiunt. pluralis eñ locutio, duorum numero contenta eſt. Item. In teſtibus cōſiderandū eſt qui ſimpliciter[r] teſtimonium dicāt: vtrū vnum eūdēqȝ meditatum ſermonem afferant: an ad ea que interrogantur,

m ¶ Ad teſtimoniū. ſcȝ in teſtamēto/ vbi mulier non pōt eſſe teſtis ſm legem: vt inſti. de teſta. §. teſtes. i iudicio aūt eſſe pōt. xv. q. iij. de crimine. Sed qd̄ ſi in oībus eſt parilitas? Item nunquid talis pōt ordinari? Item an cōtrahet cū viro, an cū muliere: et ſi prius cū viro contraxit/ an poſſit eo mortuo cū muliere ꝯhere. Jo. ſed certe in oībus his reſpici dȝ ſexus q̄ magis incaleſcit. De monſtro pn̄t fieri monſtruoſe qōnes. h.

n ¶ Filio. ff. de ꝓba. etiā. cōtra. vbi dr̄ ꝙ mater pōt teſtari ꝓ filio: ſed illud intellige ꝙ poteſt ꝓ etate vel ēt pro cognatione filij teſtari. Itē pater teſtaṫ pro filio in cauſa religiōis. xx. q. iij. preſens.

n ¶ Filio. Siue emācipato vel nō, in caſtrenſi autē peculio ſi filius ante miſſionem teſtamētum fecerit/ pater poteſt teſtis ei adhiberi. ff. de teſta. qui teſtamento. ſed poſtqȝ miſſus eſt, non. inſti. de teſta. §. in teſtibus.

o ¶ Sua. Scȝ propria, item nec in cōmuni: qr̄ qd̄ commune eſt/ vtriuſqȝ eſt. ff. de ritu nupt. illud. niſi indirecte: vt in teſtamēto: vbi quilibet legatarioꝝ teſtis eſt. inſti. de teſta. §. legatarijs.

o ¶ Sua. Cōtra. j. xiiij. q. ij. ſup. ſed illa non eſt ſua: vt xij. q. ij. §. qui manumittitur. Res eñ ſua eſt cuius cōmodum vel emolumentū ſpectat ad aliquem ſuo noīe: vt. ij. q. vj. biduū. in ver. palam. Sed contra. ff. ſi. reg. l. penul. vbi venditor poteſt eſſe teſtis pro emptore.

p ¶ Ad fidē. Niſi i caſib⁹ notatis. s. iij. q. ix. ſi debitū.

q ¶ Duo. Si. de cōſe. diſt. j. hoc quoqȝ. ſi. ff. de manu. teſta, libertas. §. vlti. arg. contra. ff. de op. le. l. j.

¶ In teſtibus ¶ Caſus. In teſtib⁹ iudex debet conſiderare vtrū ſine fraude teſtimoniū dicant: vel vtrum videatur meditatus ſermo quem proferūt: ⁊ vtrū ex tempore veriſimilia reſpondeant: ſcȝ qr̄ dixerunt de nocte et non eſt veriſimile ꝙ factum ſit de nocte, vel ex tempore id eſt ſtatim reſpondeant/ id eſt ſine deliberatione: quibus tanta fides non adhibetur.

r ¶ Simplr̄. i. ſine adiectione cauſe. vel ſimplr̄. i. non obſcure: vt. iij. q. ix. pura. ſic. s. diſt. iiij. erit. xxiij. diſtin.

¶ Notatio. ¶ Hec eſt. iiij. pars qō. in qua ponit quaſdam leges quibus probatur quales teſtes faciunt fidem, et quales non. Jo. de fan.

k ¶ Uarie. Similiter ex̄ vt eccle. bene. vt noſtrum. ex̄ de conceſ. preben. poſt electionem.

l ¶ Prodiderunt. Dicta.

Alias incipit, ſtatutū

iiij. ps.

Add ad hāc glo. qd̄ no. bar. in. l. de ferr. §. ijdē decreuerit ff. de iure fiſci.

Idem no. lxxxij. di. ꝓpoſuiſti in gl. ex hoc. ar.

hermaphroditus an poſſit eē teſtis i teſtō: ⁊ vtrū poſſit ordinari

Wat ꝙ pat qn̄ qȝ ꝓ filio teſtificari poſſūt.

Quia tunc teſtaṫ iure militari et ex priuilegio: qr̄ tunc pr̄ pt eē teſtis: ſȝ poſt remiſſionem teſtaṫ iure cōi ⁊ nō pt pr̄ eē ſe teſtis. Archi.

Teſtis obſcurus eſt ſuſpectus.

quia ep̃s. nam obſcur⁹ teſtis eſt ſuſpect⁹: vt.ff.de iure fiſ. non intelligitur. ⁊ obſcure dictũ pro non dicto habetur: vt extra de ꝓba.l p̃ſentia.ff.de inter.acti.de etate. arg.extra de accu.cum dilecti. ⁊ obſcure ſcriptũ ꝓ non ſcripto habet̃: vt.ff.de his que ꝓ non ſcrip.ha.l.ij. detur ꝙ non: immo etiam inſtrumenta ſufficiunt, ⁊ expone ſoli.i.ſolo modo. vel prepone negationem non ſoli ⁊c. ⁊ verba que poſuit ibi Gratia. niſi inſtrumentis. ⁊c. non ſunt de lege codicis. Unde Gra.nõ intellexit illam vt intelligunt eam doctores legum.

Teſtes an ſint tempore interrogandi.

a ¶ Ex tempore. Ergo videtur ꝙ teſtes ſunt interrogãdi de tẽpore: vt extra eo.ti.cũ cauſam.iij.q.ix.nihilomin⁹. ſed non eſt verũ: vt.ff.de proba.ſi arbiter.ſ.q.vlt.libellorum. niſi teſtes eſſent ſuſpecti: tũc em̃ poſſet queri de qualitate temporis ⁊ veſtium: ⁊ quocunq; modo poſſet iudex inueſtigare veritatem: vt.C.de edẽ. is apd quem.xxx.q̃.v.iudicantem. Uel ex tempore.i. ex mora: quia pri⁹ cogitabit qualiter reſpõdeat: vt.l.diſtin. ponderet. nã teſtimoniũ repentinum nõ valet: vt v.q.v.§.ſ; aliud.

ex tẽpore[a] veriſimilia reſpondeãt[b]. Item. Sepe[c] etiam ſine publicis documẽtis cuiuſcũq; rei veritas deprehendit̃: al's numerus teſtium, al'as dignitas ⁊ authoritas, al's veluti conſentiens fama[d] ↄfirmat rei de qua queritur fidẽ. Non ergo ad vnã[e] ꝓbationis ſpeciem cognitionez ſuam iudex allegare debet: ſed ex ſententia animi ſui eſtimare q̃d aut credat, aut parum ſibi probatum opinetur. Item. Alia[f] eſt authoritas preſentium teſtium: alia[g] teſtimoniorũ que recitari ſolent. Item Codi.li.iiij.ti.de teſtib⁹. Soli teſtes ad probationem ingenuitatis non ſufficiunt, niſi inſtrumentis[h] et argumentis adiuuentur. Item. Etiam ciuili iure domeſtici[i] teſtimonij fides improbatur. Item. Solam[k] atteſtationem[l] prolatam, nec aliis legitimis adminiculis cauſam approbatam, nullius eſſe momenti certum eſt. Item. Eos teſtes ad veritatem adiuuandam adhiberi oportet, qui omni gratie et potentatui fidẽ religioni iudiciarie[m] debitam poſſunt preponere. Item. Parentes et liberi inuicem aduerſus ſe nec volentes[n] etiam ad teſtimoniũ admittendi ſunt. Item. Qui intendit, ſue intẽtioni proprias debet afferre probationes nõ petere aduerſarium[o] cogi ad exhibitionem eorum per que ſibi negocium fiat. Item. Serui[p] neq; pro domino neq; aduerſus dominum, ſed ꝓ facto ſuo[q] interrogari poſſũt. Item. Iuriſiurãdi religione teſtes priuſq; perhibeant teſtimonium coerceantur: ⁊ ho-

b ¶ Reſpõdeãt. Sponte. nõ enim de hac ſunt interrogãdi: vt dixi. Jo an. ſed certe de tẽpore in quo res dr̃ facta, bene interrogant̃: vt ex̃ eo.cũ cauſam. ſ; de q̃litate tẽporis nõ, niſi ſint ſuſpecti. B.

¶ Sepe ¶ Caſus Querebatur vtrum veritas in cauſis ſine inſtrumentis poſſit deprehendi. Et reſpondet̃ ꝙ ſic quatuor modis: ſc; numero teſtiũ, dignitate: authoritate, ⁊ fama perpetua.

c ¶ Sepe. Judici em̃ faciẽda eſt fides: vt.ij.q.vij.plerique. ⁊ C.de condi.ob tur.cau.l.j.

d ¶ Fama. ergo per famã aliq̃d ꝓbat̃: vt.ĩ.ij.q.v.ſi mala fama. matrimoniũ em̃ ꝓbat̃ per famã. ex̃ de preſump.illud.xxxij.q.iiij.dicat. Ar.ↄ.xxxv.q.vj.ſi duo. ex̃ de eo q̃ cog.ↄſan.vxo.ſue.ſup eo. Uerũ eſt ꝙ fama ꝑ ſe nihil ꝓbat: ſ; ſi adeſſet teſtimoniũ vni⁹ cũ fama, ꝑ illud ꝓbare põt: arg.ex̃ de ꝓba.ſicut.C.de re.credi.in bone. ⁊ ſi iudex dubitat de fama, querat a vicinis.ff.de magi.conue.l.j.§.ſi preſes. ⁊ magis valet fama q̃; vn⁹ teſtis: vt ex̃ de ↄſang. ⁊ affi.ſuper eo. poteſt autẽ fama ꝓbari per duos teſtes: vt ex̃ eo.tam literis.

e ¶ Unã ꝓbationis. extra de ſen. ⁊ re iudi.cauſam.

¶ Alia ¶ Caſus Aliqui teſtificabant̃ per ſcripturã ſine iuramento, vel ſine cauſa ⁊ circũſtantijs, cum de hoc eſſent interrogati: querebat̃ vtrum eis eſſet fides adhibẽda? Et reſpondet ꝙ non, q̃ alia eſt fides teſtiũ que valet: alia teſtimoniorũ, que non valet.

f ¶ Alia. hoc eſt expoſitum ſupra cauſa proxi.q.ix.ca.teſtes.

g ¶ Alia. extra de coha cleri.tua.

¶ Soli ¶ Caſus Querebatur vtrũ ſolummodo teſtes ſufficiant ad probationẽ ingenuitatis. Et reſpon-

h ¶ Inſtrumẽt;. ꝟba ſunt G. ⁊ male itelligit. hoc em̃ vult lex dicere ꝙ non tãtum per inſtrumẽta, ſed etiã per teſtes põt probari libertas.

i ¶ Domeſtici. Fallit.C.de repu.l.cõſenſu. circa fi. ex̃ de teſti.veniẽs.ij.in fi.extra q̃ ma.ac.poſ.videtur.

¶ Solam ¶ Caſus Quidam ſine iuramento vel ſine iudice teſtificati ſunt, vel non allegauerũt cauſaz dicti ſui: cũ de hoc eſſent interrogati querebat̃ vtrũ eorũ teſtimoniũ valeret. Et rñdet imperator ꝙ nõ.

k ¶ Solã.i.ſine adiectione cauſe.

k ¶ Solam. Aliter ponitur.ĩ.diſ.viij.ſi ſolus.

Teſtis an teneat̃ dicẽ cãm ſue depoſitionis.

l ¶ Atteſtationez. Cauſa a teſte inquirẽda eſt: vt extra.e.cũ cauſam. ſi tamẽ non fuerit queſita/ ⁊ teſtis de cauſa nihil dixerit/ nõ ideo min⁹ valet teſtimoniũ: q̃ dixit oĩa que nouit: licet non cauſam oim: arg.ad hoc.ff.de noui ope.nũ.de pupillo.§.q̃ op⁹. Arg.extra de ſen. ⁊ re iudi.ſicut.

Arg. ↄ.xxiiij.q.iij.c.ſ ꝟ.ſ; forte. vbi de hoc.

m ¶ Judiciarie.i.iudici. No.ꝙ ſufficit ſi iudici ſit probatũ: vt extra de reſcrip.inter.ĩ.ea.ſepe.

n ¶ Necvolẽtes. Cõtra.ĩ.iij.q.v.ca.j.ſed hic vocant̃ parẽtes aſcẽdẽtes ⁊ deſcẽdentes/ nõ collaterales/ ꝓut preſumitur.ff.de in ius vocan.l.iiij.§.j.

¶ Qui intẽdit ¶ Caſus Quidã petebat ab aduerſario ſuo vt demonſtraret ſibi inſtrumẽta ſua ꝑ q̃ ſuã intentionẽ fundaret: nunc querit̃ vtrũ ſit audiẽd⁹? Et rñdet ꝙ nõ: ſed ſuas debet habere ꝓbationes paratas.

Re⁹ in duob⁹ caſib⁹ tenet̃ edere inſtrumẽta.

o ¶ Aduerſariũ. Actor nõ põt petere vt re⁹ exhibeat ſibi inſtrumẽta ſua: vt.vj.q.vi.c.vi.ex̃ de ꝓba.ex epl'e. niſi re⁹ ſit eis vſur⁹: vt extra de fi.inſtru.ↄtingit. Itẽ cũ inſtrumẽta ſint cõmunia: vt.C.de edẽ.ꝓcurator.

¶ Serui ¶ Caſus Rñſo ſerui nõ eſt credẽdũ/ neq; ꝓ dño/ neq; ↄtra dñm: ſed de facto ſuo poteſt interrogari cum per eũ res ſunt depoſite/ vel cõmodate alijs.

p ¶ Serui, niſi in caſu: vt.xij.q.ij.§.in patronos.

q ¶ Sed ꝓ facto ſuo. Quãdo per eũ dicitur aliq̃d cõmodatũ vel depoſitũ: vt.C.de queſti.interrogati.ff.de edil.edi.quero. ⁊ ſic ꝑ; ꝙ viles perſone recipiunt̃ vbi de ipſarũ facto agit̃. ſic extra de elec.per inquiſitionẽ. ⁊ extra de ſen. ⁊ re iudi.cum J. ⁊ A.

¶ Iuriſiurãdi ¶ Caſus Tria hic dicuntur: ſc; ꝙ teſtes prius iurẽt anteq; teſtimoniũ dicãt: ⁊ ꝙ potius fi-

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

des honeſtioribus teſtib⁹ adhibeaṫ ꝗ alijs: item ꝙ vni teſti nō crediṫ, etſi preſidali honore prefulgeat.

¶ Iuriſiurādi. Sic.iij.q.ix.hortamur.niſi remittatur a parte: vt extra de teſti.tuis.

a ¶ Unius.xj.q.j.quicūqȝ.cōtra.ſed illud non tenet. ſȝ fallit hoc extra de teſti.cog.peruenit.j. Item vni creditur: vt.C.de falſi quis decurio.ff.de do.prelegata. theopompus.⁊ generaliter creditur vni ꝗ̄ ad preſumptionem: ſed dictū vnius non iuſtificat, neqȝ condemnat: vt.xxxiij.q̄.ij.admonere.

Teſti ſoli q̄n ꝗ̄ creditur.

b ¶ Omnibus in re propria. Argu. contra.C.de fideicō.l.vlt. Sȝ ibi improprie poniṫ iudex ⁊ teſtis.

† Cōc. tex.i.l. oib⁹.C. de teſt. et in.l. nullus. ff.eo.

¶ Liberi. ¶ Caſ⁹. Dicitur hic q̄ꝺ ſi aliquē accuſam⁹ de crimie, liberos debemus inducere teſtes cōtra eū ſi ſocij non ſunt et criminis pricipes: ſed cauſa et ratio facti debet ab eis queri. Uel hic vult dicere ꝙ ipſi debent ſubijci tormentis ad veritatem eruendam: ⁊ quicunqȝ teſtes poſtulauerit induci, eis ſumptus neceſſarios exhibebit: ſiue in cauſa criminali, ſiue in ciuili introducantur.

neſtioribus potius fides teſtibus adhibeatur. Unius[a] vero teſtimonium nemo iudicū in quacunqȝ cauſa facile patiatur admitti: immo vnius teſtis reſponſio omnino non audiatur, etiam ſi preſidalis curie honore prefulgeat. Item. Omnibus[b] in re propria dicēdi teſtimonia facultatem iura ſubmouerunt.† Item. Liberi teſtes ad cauſas poſtulentur alienas, ſi ſocij[c] et participes criminis non dicātur, ſed fides[d] ab his notitie poſtuletur. Uenturis[e] autem ad iudicium, per accuſatorē, aut ab his per quos fuerint poſtulati, ſumptus competentes miniſtrētur, etiam ſi in pecuniaria cauſa ab alterutra pte teſtes ſint producendi. Item. Liberti aduerſus patronos ſponte procedere nō audeāt: ſed nec vocati quidem in iudicio venire cogantur. Item. Si quis teſtibus vſus fuerit, iideꝗ teſtes aduerſus eum in alia lite ꝓducantur[f]: non licebit ei in eorū pſonas excipere niſi oſtēderit inimicitias inter ſe ⁊ illos poſtea emerſas fuiſſe, quibus teſtes repelli leges precipiūt: non adimēda ſcȝ ei licētia ex ipſis depoſitionib⁹ teſtimonium eorūȝ arguere[g]. Sed ſi liquidis ꝓbationibus datione vel promiſſione pecuniarū eos corruptos eſſe oſtēderit[h]: eā etiā allegationē integram ei ſeruari oportet. Sed obijciṫ illud beati bricij,

g ¶ Arguere. Sȝ hoc nō poteſt fieri niſi per alios teſtes: ergo viſis atteſtationib⁹ poſſunt induci alij teſtes q̄ꝺ eſt contra id extra.e.fraternitatis. Cōſueuit reſpōderi ꝙ directe nō poſſunt induci teſtes cōtra teſtes: ſȝ indirecte, vel probando corruptionē: vt extra eo.ſeries.extra de proba.licet. Uel ꝓbādo teſtes aut perſonas fuiſſe i alio loco tūc temporis, extra.e.ex tenore. Sed cōtra.hec eſt cā q̄re non admittantur teſtes poſt publicationē, q̄r timetur subornatio: ſed subornari poſſunt, licȝ teſtes indirecte inducantur. Item ſi teſtes aduerſarij volunt probare de alio tēpore: ergo ego inducā teſtes ad ꝓbādum de eodem tēpore, iniquū em̄ eſſet ꝙ aliqꝺ permitteretur impugnanti, ⁊ non permitteretur defendēti.ff.de reg.iur. non debet, cum dicta meorū teſtiū poſſim confirmare: vt dixi.ȝ.iij.q.iij.de inducijs. Ad hoc poteſt dici ꝙ ſpeciale eſt in cauſa matrimonij vt inducanṫ teſtes quādocūqȝ, etiā poſt ſententiā: q̄r ibi nō tranſit ſentētia in rem iudicatā: vt extra de ſentē.⁊ re iudi.lator.⁊ ca.cōſanguinei. Uel ideo mulier fuit admiſſa in illa decre. ex tenore, quia ignorauit de quo die teſtes vellēt teſtari. ſed ſi quis ſcit de quo die velit quis probare: et ante publicationē non proteſtatur ꝙ die illo non fuerat in loco tali, poſt publicationem eum nō admitterē. ⁊ q̄ꝺ hic dicitur ꝙ poteſt obijci in dicta, verum eſt oſtendendo eos eſſe contrarios ſibi.† Item inſtrumētum induci poteſt poſt publicationē: vt extra de fi.inſtru.cū dilectus. Si queritur quare viſo inſtrumento induci poſſunt teſtes: vt.C.de contrahen.ſtipu.optimam. et non viſis atteſtationibus? Rñ. ideo quia ſi vn⁹ vult improbare inſtrumētū per teſtes, reliquus poteſt per teſtes inſtrumento fidem facere: q̄ꝺ non eſt in teſtibus. Ioā. Ego credo ꝙ publicatis atteſtationib⁹ ſuper nouo articulo (ſicut dicit T.) poſſunt induci teſtes: licet legiſte dicāt contrariū. ⁊ hoc non ſolū eſt in cauſa matrimonij ſed etiā in alia cauſa: vt extra de fi.inſtru.cū Ioānes. ⁊ extra de teſti.ex tenore.⁊.c.veniēs.ij. In cauſa appellationis inducunṫ teſtes ſuper nouis articulis pēdentibus ex veteribus.extra.e.fraternitatis. Legiſte ſm opi.Io.inducunt ſuper nouis ⁊ ſuper veteribus articulis.C.de appel.l.eos.B.

† Dec ſnia vera eſt: ⁊ habet ex text. cū dicit ex ipſis depoſitionib⁹ ⁊c. non dicit a liēis depoſitionib⁹ ſȝ ipſis. Arch.

c ¶ Si ſocij. Sed fallit.ȝ.lxxix.diſt.ſi quis papa. Itē fallit in crimine leſe maieſtatis.xv.q.iij.nemini.⁊ i crimine ſimonie.extra de ſimo.ꝗuis. Sȝ obſtat extra de teſti.veniēs.j. Solu. ſocius criminis ⁊ muneris repellitur: ſed non criminis tantum.

Soci⁹ i crimine non ſēp repelliṫ a teſtimonio.

d ¶ Sed fides.i.cauſa.

e ¶ Uēturis. De hoc notaui quid iudici vel teſti dandum ſit.xj.q.iij.non licet. videbatur ꝙ vtraqȝ pars debet prouidere teſtibus, q̄r pro vtraqȝ teſtanṫ.xiiij.q.v. non ſane. ſed ſecus eſt, vt dicit H.

¶ Liberti. ¶ Caſus. Diciṫ hic ꝙ liberti ꝯtra patronos ſponte teſtificari nō debēt, nec debēt ad hoc cōpelli: ⁊ ſi vocati fuerint, non debent cogi venire.

¶ Si quis. ¶ Caſus. Induxi teſtes contra aliquē in aliqua cauſa: contra me iidem inducebātur, volebam eos repellere: queritur an poſſum? Et reſpondetur ꝙ non, niſi probem poſtea capitales inimicitias interueniſſe inter me ⁊ illos: arguere tamen potero eorū teſtimonia ex dictis eorū ſi cōtradicāt ſibi: vel ſi probauero eos corruptos ꝓmiſſione vel etiā datione pecunie.

Q̄ꝺ approbo, non reprobo.

f ¶ Producantur. Teſtē inductū pro me teneor recipere cōtra me: vt hic. Similiter illū qui fuit iudex pro me, teneor recipere contra me: vt.iij.q.viij.cui⁹ in agendo.‡ Itē allegationē vel rationē pro me inductam, recipiam cōtra me.ȝ.xix.diſt.ſi Romanorū. Similiter inſtrumentū.extra de cēſi.cum olim. Item iuramētum.C.de re.cre.generaliter. Arg.contra iſta.ij.q.vij.ſi hereticus.xxxvij.diſtin.ſi quid veri. Sol. iſta ſunt ſpecia

‡ Cōc. tex.i.l. pompo ni⁹.ff.ꝺ nego. geſt.

h ¶ Oſtēderit. Uel etiam infamiā poſtea contractā: vt extra de teſti.cogen.preterea.ſimile.ȝ.diſt.xix.ſi romanorum.extra de accu.nulli.

¶ Sȝ obijciṫ. ¶ Caſ⁹. Dictū eſt ſupra in.c.teſtes autē, ꝙ infra.xiiij annū non poſſunt aliqui teſtificari. ſed cōtra hoc obijcit H, de puero.xxx.dierū, Nā cū de fornica

tione accuſaretur beatus Bricius, ⁊ diceretur filiū genuiſſe.xxx.dierū: in medio populi ꝓfeſſus eſt ille puer Bricium ſuum patrem non eſſe. Sed ſoluitur hoc, ꝙ miracula diuina non ſunt trahenda ad conſequentiā, nec in exemplum actionis humane.

cipere hoſtē: vt.xxij.q.ij.vtilem.⁊.xxiij.q.ij.dn̄s.

Nullus. ❡ Caſus. Judex in iudicio non debet vti acceptione perſonaꝝ inter accuſatorem et reum: ſed equaliter audiat vtrūqꝫ.⁊ ꝙ per ſe debet eſſe accuſator: per ſe reꝰ: ꝑ ſe iudex: ꝑ ſe teſtis. et vnuſquiſqꝫ debet eſſe in ſuo officio.

Ne quarta vero. ¶ Hec q̄ſtio diuidit in tres partes: in quarū pͥma probat duabꝰ authoritatibus ꝙ nullus debet eſſe accuſator et iudex ⁊ teſtis. Secūda ibi, Inſcriptio. Tertia ibi, De domo. Jo. de fan.

¶ Caſus. Hic intitulatur quarta q̄ſtio, qua queritur an idem poſſit eſſe accuſator et teſtis? Et responde tur ꝙ non: vt.j.c.j.⁊.ij. niſi forte in cā matrimonij vbi dicunt quidā ꝙ idē poteſt eſſe accuſator et teſtis: argu.xxxv.q.vj.c.j.⁊.ij.⁊ in ſumma ibi notauit Hug. ⁊ Joānes hoc dicit.

Cōc. tert.i.l. ſi.ff. qꝺ met.cā. ¶.l.pe. ff.ꝺ ar. ⁊ in.l. ꝗ viri.⁊.l. ſi ꝗs in tantū. ff. de iuriſdict. om. iu.

a ❡ De quarta. Hic querit an aliquis ſimul poſſit eſſe teſtis et accuſator? Et dicendū ꝙ non: vt.j.e.c.j.et ij.q.j.multi. nec eñ ſimul debet quis fungi pluribꝰ officijs. vt.xvj.q.j. preſbyteros.⁊.lxxxix.diſt.ſingula. In matrimonio eſt ſpeciale vt idem ſit accuſator et teſtis: vt not.xxxv.q.vj.c.j. tamen improprie dicitur in matrimonio accuſatio. nam mixta dicitur inter ciuilem ⁊ criminalem: vt extra de procu. tue. In denūciatione autē idem eſt denunciator ⁊ teſtis: vt extra de teſti. in omni negocio. ⁊ extra de ſimo. licet. ſed ex quo ſemel quis apparuit iter accuſatores, ammodo nō poteſt eſſe teſtis: vt extra de accu. cum P. manconella.

Teſtis ⁊ accuſator an poſſit quis ſimul eſſe.

quiuoce pueri.xxx. dies ab ortu habētis innocēs probatus eſt. Sꝫ miracl'a diuina ſūt ad miranda, nō in exemplum humane actionis trahenda.

❡ Queſtio.iiij.

QUe q̄rta[a] vero queſtiōe Fabianꝰ papa cōſtituit dicens.

❡ Accuſator et teſtis vel iudex aliqꝭ ſimul eſſe non poteſt.

NUllus vnq̄ꝫ preſumat accuſator[b] ſimul eſſe et iudex vel teſtis: qm̄ in omni iudicio quatuor[c] pſonas ſemper neceſſe eſt eſſe. i. iudices electos: accuſatores idoneos defenſores cōgruos: atqꝫ teſtes legitimos. Judices autē debēt vti equitate[d]: teſtes veritate: accuſatores ītētiōe ad amplificādā cām: defenſores extenuatione ad minuēdam[e] cām. Itē Damaſus papa.

❡ Quilibet i cauſa duas perſonas gerere non valet.

NUllus introducat pſonaliter[f] ad cauſam: ſed accuſatores et accuſati equa audiātur ratione iuxta quod ordo exigit. Accuſatores vero ⁊ iudices nō iidem ſint: ſed per ſe accuſatores, per ſe iudices, per ſe teſtes, per ſe accuſati, vnuſquiſqꝫ in ſuo ordine.

Inſcriptio[g] ſemꝑ fiat[h]: vt talionem calumniator recipiat: quia ante inſcriptionē nemo debet iudicari vel dānari: cuꝫ leges ſeculi hec eadem retineant: vt Codice[i] libro nono titulo de accuſationibus et inſcriptionibus: ⁊ Codice eodē libro de adulterijs, et titulo de abigeis.

Aliqn̄ etiā ſine inſcriptione

f ❡ Perſonaliter id eſt cū acceptione perſone: vt.iij.q.ix.ca.vlti. q: honor vnius perſone nō debet obeſſe alij: vt.C.ꝺ dig.l.iij lib.xij.xj.qōe.iij.ſi ꝗs vero.C.de ſta.⁊ ima.l.iiij. Judex tamen magis dignū poteſt honorare: vt.ij.q.vij.q̄ritur.⁊.q.viij.quiſ ꝗs. nō tamen ſedebit cū iudice cū agitur cauſa: vt.C.ꝺ offi.ciui.iudi.l.j.

Perſonaꝝ acceptio non dꝫ eſſe i iudicio.

❡ Inſcriptio ꝛc. ij. ps.

¶ Hec eſt ſecunda pars huiꝰ queſtionis, in q̄ ponit gratianꝰ quatuor caſus in quibus non eſt inſcribi neceſſe. Jo. de fan.

¶ Caſus. Dicit gratianꝰ ꝙ inſcriptio ſemper in accuſatione debꝫ fieri: vt accuſator obliget ſe ad penam talionis: vt ꝓbatur.ix. libro Codicis de accuſationibus ꝛc. Hug. tamē videt velle ꝙ omnia ſupradicta verba ſunt de precedenti capitulo, vſqꝫ ibi: Ut codice. poſtea ſunt verba Gra. Idem videtur velle Beneuē. in caſibꝰ ſuis. ſed ego habeo. §. ibi, Inſcriptio ꝛc.

Nullus. ¶ Caſus. Nullus debet ſimul accuſator eſſe ⁊ teſtis vel iudex: qm̄ in omni iudicio quatuor debēt eſſe diuerſitates perſonarū: ſcꝫ accuſatores, rei, iudices, ⁊ teſtes. ⁊ oſtenditur quod ſit officium cuiuſlibet eorum: quod in litera patet.

b ❡ Accuſator. Niſi in cā mr̄imonij: vt.xxxv.q.vj.c.j.

c ❡ Quatuor. Extra de verb. ſigni. forus. cōtra. Sed dic ꝙ quatuor ſunt perſone. i. quatuor genera perſonarū. Uel dic ꝙ appellat ibi tres teſtes. i. tria genera probationū: ſcꝫ inſtrumentoꝝ, teſtiū, ⁊ fame. Sed obijcitur de crimine notorio: vt extra de elect. venerabilē. §. nos igitur. ⁊ vbi quis confitetur aliquid, ⁊ vbi iudex ex officio procedit, in his eñ nō eſt accuſator. Sed loquit hic cū ordinario iure ꝓceditur: ſcꝫ in forma iudicij.

d ❡ Equitate. C. de iudi. placuit.xlv.diſt. omnis qui.

e ❡ Ad minuendā. Non tamē vt falſo inducat aliqꝺ ius. Sed nunquid tenetur aduerſario dicere iura que ꝓ ipſo faciūt? nō, tamen in corporali bello licitū eſt de-

g ❡ Inſcriptio. Et ſi nō fuerit facta, nihil valet quod actum eſt.ij.queſt.j. in primis. ibi, ꝙ ſi forte hec ſolēniter. Sed an obligabit ſe accuſās ad talionē? Ar. ꝙ ſic, extra de accu. ſuper his.C.de fi. inſtru.l.ij.cōtra.C.de aduo. diuer. iudi.l.j. Dico ꝙ ſic, licet quidam legiſte ſecus dicant.

h ❡ Semper fiat. Niſi in caſibꝰ notatis.ij.queſt.vij. in ſumma.

Adꝺ an ⁊ qn̄ debent ſe iſcribere: not.cy. ⁊ doct.i l.ꝗ crimē.C.q̄ accuſa. nō poſ.

i ❡ Ut codice. Iſtud vt reſpicit verba ſequentia.

❡ Aliquando. ¶ Caſus. Dictum eſt ſupra in. §. Gratiani, vel in ca. ſecundū quod ſupra not. ꝙ in accuſatione eſt inſcriptio facienda ſemper. Nūc autem ponit Gratia. quatuor ſpeciales caſus in quibus inſcriptio non exigitur. Primus eſt quando per officiales nunciātur preſidibus aliorum delicta. Secūdus quando vir vult accuſare vxorē ſuā de adulterio iure mariti intra ſexaginta dies vtiles computandos a tēpore diuortij. Tertius eſt qn̄ quis de abigeatu accuſat. Quartꝰ eſt in crimine iniuriarū. In alijs vero criminibus ſemꝑ debent fieri inſcriptiones que crimen ⁊ tēpus deſignent: vt alterutrā partiū legū authoritas terrere poſſit. ſꝫ in quibuſdam male dicit Gratia. hic, vt dicit H. in ſumma, ⁊ vt Joan. notauit in hoc loco.

Officia|les ſolū| notoria| denun=|ciare| debēt.

a ¶ Per officiales. Hoc exemplū nō valet:q: ibi nō fit accuſatio:loquiť eñi in notorio crimine iſta lex q̇d ſoluz officiati denūciant. ſi eñi denunciat officialis aliud crimen/et nō creditur,niſi probet legitime: vt.C.de accu. ea que.C.de curioſis.l.curioſi.lib.xij.

Mari-|tus du|plici iu=|re pōt| vxorez| accuſa=|re.

b ¶ Sexagita dies. A tpe diuortij cōputādos: vt.ff. de adul.l.is cuius ope.§.penulti.ſed iure extranei pōt eaz accuſare poſt hos dies etiā, duz tamen cauſa non excesserit quinquēniū: vt.ff.eo.titu. mariti.ſz ad thori ſeparationē etiaz poſt ſeptenniū poteſt: vt.xxxiij.q.ij. admonere. Conſiſtit aūt ius mariti in hoc ꝙ ex ſuſpitione violenta facit vxorē reā:et ꝙ prefert alijs accuſatoribus:et ꝙ nō inſcribit, et ꝙ non punitur quaſi calūniator ſm quoſdam niſi euidens ſit calūnia: vt.C.ꝺ adul.iure mariti. ff.eo.is cuius. Iure tamen nouo tenetur ✝ vir inſcribere: vt in auten. vt li.ma.τ auie.§. cauſas.col.ix.τ ex̄ de procur.tue.ſm canones nō videť ꝙ ſuſtineat penaz talionis: vt.xxxiij. qōe.v.hec imago. Sed hoc eſt verū cū agitur ad thori ſeparationem: ſecus ſi agať ad penam legalē: vt extra de procu.tue.

✝ imo τ lex antiq̇.dic̄ ꝙ ſolennia accuſationis implere dz.ff.de adul.l. miles.§.q̇dā ſm L.

accuſatio fieri pōt. Ea ei que per officiales[a] preſidib⁹ nunciantur,etiā citra ſolennia accuſationū poſſe ꝑpendi incognitum non eſt. Item codice de adulterijs. Si maritus iure mariti, hoc eſt itra ſexaginta[b] dies vtiles adulteriū vxoris ſue accuſare voluerit,quā ex ſuſpitione[c] ſola ream facere valet:non continetur vinculo inſcriptionis. Item.

Abacti[d] animalis accuſatio nō ſolum cū inſcriptionibus[e], ſed etiam ſine ea obſeruatione[f] proponitur. Item.

Si quis[g] ſe iniuriā ab aliquo paſſum putauerit, et querelā deferre voluerit:nō ad ſtationarios[h] recurrat, ſed preſidalem adeat ptātē, aut libellos[i] offerens, aut querelas[k] ſuas apud acta deponens.

¶ In alijs[l] aūt criminalibus cauſis dignū eſt vt inſcriptiones ꝑponātur:que magnitudinē videlicet criminis, tempuſq; deſignent: vt alterutrā partē digna legū terrere poſſit authoritas. Inſcriptio ꝟo ſemp fiat, vt talionē calūniator recipiat:q: ante inſcriptionem nemo debet iudicari vel damnari:cuz ſeculi leges hec eadem retineant.

De domo etiam iudicis accuſator vel teſtis produci nō debet: ne in cauſam ſuſpitionis incidat iudex.

Unde Nicolaus papa.

¶ Suſpitiōis incidet ī crimē iudex de cui⁹ domo vel accuſator vel teſtis producitur.

Contra ritū eccleſiaſticū cōtraq; venerādas leges[m] ꝑduciť accuſator vel teſtis de īperialibus[n] edib⁹, τ cui imperari pōt. Cum ad falſum teſtimoniū dicendū quis adhibetur: fiunt ſuſpecti iudices, et lupi cuſtodes.

¶ Queſtio.v.

De quinta[o] ꝟo queſtione in cōcilio Carthaginēſi q̄rto ſic īueniť definitum.

¶ Non eſt a communione ſuſpendendus qui die ſtatuta ad cauſam venire non potuit.

Quiſq̇s epoꝝ accuſať, ad primates ꝓuīcie ipſius eius cām deferat accuſator:nec a cōione ſuſpēdať cui crimē intēdiť, niſi ad cauſam ſuā dicendā electoꝝ iudicum

c ¶ Quam ex ſuſpitione.xxxij.q.i.ca.i.et.ij.
d ¶ Abacti.i.cū quis gregē abigit, vel partē gregis.
e ¶ Inſcriptionibus.i.cū agitur criminaliter.
f ¶ Obſeruatione.i.cum agitur ciuiliter.
g ¶ Si quis.C.de accu.ſi quis ſe.
h ¶ Non ad ſtationarios.i.nō pedaneos iudices.
i ¶ Aut libellos. Cum criminaliter.
k ¶ Aut querelas. Cum ciuiliter.
l ¶ In alijs. Male exemplificat magiſter vbi non cogitur quis inſcribere. ſz veros caſus poſui.ꝫ.ij.q.iij.§. notandum.et.q.vlti.in ſumma.

¶ De domo.¶ Caſus. Iſte.§.reſpicit illa duo ca.ſupra poſita, nullus.et nullus. vbi dictum eſt ꝙ nō debet eſſe idem accuſator et teſtis et iudex. Nunc vero dicit ꝙ de domo iudicis non debet produci actor vel teſtis, ne iudex habeatur ſuſpectus.

Contra ritum.¶ Caſus. Coram imperatore accuſabatur quidam de domo imperiali: τ ꝑducebať accuſator et teſtis cui poterat imperari. Sed Nicolaus reprehendit hoc dicens hoc eſſe contra legem: τ ex hoc iudices ſuſpecti fiunt.

m ¶ Leges. Extra de offi.iudi.dele.cauſam.ij.ff.de iuriſdi.om.iudi. qui iuriſdictioni.

n ¶ De imperialibus edibus,i.de domo cuiuſlibz iudicis. ✝ De hoc di.xi.iij.qō,v. accuſatores. iudex tamē ✝ ſuos domeſticos cogiť recipere contra ſe: vt.C.de aſſeſſo.ſi poſt.

✝ Ter. eſt pro hoc l.l. fi.τ ibi Bal.

✝ Sūalis fuā dūē ꝙ nullus ſit iudex iel cā vbi q̇s ꝺ domo ſua ē actor re⁹ vel teſtis: q: vř ē ſuſpect⁹ ſib⁹ ꝯtigat, delegēt cā. ſm Ÿ.τ L.

De quinta vero.¶ Caſus. Hic intitulať quinta q̄ſtio, qua queritur an ſit excommunicādus accuſatus ſi die ſtatuta non veniat ad cauſam. Et certū eſt ꝙ ſic/ſi ex cōtumacia abeſt. τ agitur hic de iducijs citatorijs ſiue expectatorijs.

o ¶ De quinta. De iure ter eſt citādus quilibet: vt xxiij.q.iij.de illicita.ſi tamen ad primam citationē nō venerit, delinquit q: ſpernit mandatum iudicis: τ punitur.ff.ſi quis in ius voc. nō ie.l.ij. ff.ſi q̇s ius di. non obtem.l.vnica.et preſtabit ſumpt⁹ litis de illa factos vt.C.de iudi.ſancimus. Et agitur hic de inducijs citatorijs ſiue expectatorijs que dantur epiſcopis: τ eedem dātur preſbyteris τ diaconibus: vt.xv.qō.vij.ſi autem.τ dictum eſt de his.ꝫ.iij.q.ij.in ſumma.

Citatio ꝺ iure dz ēē trina.

Quiſquis.¶ Caſus. Statutū fuit in concilio Carthaginenſi vt epī apud primates prouincie accuſentur. Et ſi epōs qui accuſabať vocatus ad cauſam die ſtatuta hoc eſt intra menſem cōputādū a die receptionis literarū nō venerit, debet excōmunicari: τ ſi poſtea venerit allegaturus cauſas quare non venerit, dabiť ei ſpatiū alterius mēſis: ſed remanebit excōicatus donec probet iuſtū impedimētum: ita ꝙ nec ſuis nec alienis cōicet interim. ſi nō venerit finito ſecūdo mēſe condemnabiť. Si ꝟo accuſator die ſtatuta nō venerit, excommunicetur reo vel epō preſente cōioni recōciliato, Si tamen poſtea iuſtū impedimentū ꝓbauerit, abſoluatur: τ cauſam agere ꝑmittatur. τ expone poſt ſecundum menſem,i.poſt principium ſecūdi mēſis. Expone

die ſtatuta literis euocatus minime occurrerit[a]: hoc eſt intra ſpatium mēſis[b] ex ea[c] die qua eū literas accepiſſe cōſtiterit. Qz ſi veras aliquas neceſſitatis cauſas ꝓbauerit q̄bus occurrere non potuiſſe manifeſtū ſit, ſue cauſe dicende intra alterū[d] menſem integram habeat facultatem: verum tādiu poſt mēſem ſecundum nō communicet[e], donec purget. Si autē ad vniuerſale cōciliū occurrere noluerit, vt vel ibi cauſa ei⁹ terminetur ipſe in ſe dānationis[f] ſniaꝫ dixiſſe iudicetur. Ipe ſane quo nō cōicat: nec vel in ſua eccleſia vel parochia cōicet[g]. Accuſator autē eius ſi nūq̄ꝫ diebus cauſe dicende defuerit: ſubtrahēs ſe a communione non remoueatur. Si vero aliquādo defuerit ſubtrahens ſe reſtituto in cōione epo: remoueatur a cōione accuſator[h], ita tamen vt nec ipſi adimatur[i] facultas peragende cauſe ſi ſe ad diem ſtatutum non uoluiſſe ſed nō potuiſſe occurrere probauerit[k].

Queſtio.vj.

Sexta ꝙ̄ q̄ſtio eodē capitulo terminatur, in quo ſequitur.

In ciuili ⁊ proprio duntaxat negocio ad arguēdum admittitur qui in epi accuſatione culpabilis inuenitur.

hic ſm Hug. poſt menſem ſecundum / id eſt poſt principium ſecundi menſis.

Caſus. Aliquis vult accuſare epm: vadit ad primatem: vocatur eps: eligit iudices eps: deinde vocatur ab eis vt ſit tali die coram eis: ⁊ ſi tunc non venerit, ſuſpendat. Si aūt miſerit nūciū qui alleget iuſtaꝫ cauſam abſentie, vel aliam iuſtam excuſationem / datur ei alius menſis: ⁊ ſi in fine ſecūdi menſis nō venerit, tunc excōicat. et ſm hoc expone poſt ſecundū menſem. i. poſt finē ſecundi mēſis. et ſic nō obſtat. j. cauſa proxi. q. iij. ſi egrotans. qz ibi datur tertius menſis ad conuincendā maliciā. ex̄ de dolo et cōtu. cum olim.

a Occurrerit. Sꝫ pone ꝙ iudex ita dixerit: ſi nō veneris die illa, ſis excōicatus: ⁊ ille nō venit, qz nō poteſt venire: nunq̄d erit excōmunicatus? Uidetur ꝙ nō. nam et auditur hic cauſa abſentie: et probata cauſa, nō abſoluitur. nec enī extat cōditio: qz nō dicetur nō veniſſe, ex quo caſu non venit: vt. ff. de cōdi. ⁊ demon. l. ij. nec propoſuit iudex excōicare ipſum in omni caſu: ſed in caſu ꝯtumacie tm̄. arg. ad hoc. ff. de ſolu. ſi ſeruus. x. in fi. ⁊ cū non ſit contumax: penā cōtumacie nō patitur ſi nō venit: vt. ff. de re iud. ꝯtumacia. Jo. Solu. excōicatus eſt, ſed abſoluitur ſine expenſis: qz excōmunicatio tenet niſi in duob⁹ caſibus: vt extra de ſenten. excom. per tuas. B.

b Menſis. Uel trium menſiū: vt. j. proxi. q. iij. ca. j. ⁊ qōne. ij. ca. ij. contra.

c Ex ea. Nota ꝙ computādum eſt ſemper tempus a receptione literarum: vt hic: et. xvj. q. iij. placuit. ij. ex̄ de appel. ſuper eo. ij. ⁊. C. de excu. tutorum. l. quinquaginta. nec computabitur dies in quo recepit literas: vt ff. ſi quis cau. l. j.

d Alterum. Sed obijcitur: aut primus menſis fuit peremptorius / aut non. ſi non, quare excōicatur: cōtra illud. xxiiij. q. iij. de illicita? Si fuit, quare dat ei alius menſis poſtea? Item qualiter fuit hic miſſum peremptorium prima vice: contra illud extra de dila. ca. dilecti. Si vis tenere caſum Hugo. dic ꝙ hic ex cauſa fuit primo miſſum peremptorium: vt extra de in integ. reſtitu. tum ex literis. in fine. ⁊. ff. de iudi. nonnunq̄. ⁊ ſequens peremptorium datur ad conuincendam maliciam. ſic. j. v. q. iij. c. j. Scdm alium caſum non eſt prim⁹ menſis peremptorius. ſm hoc dic ꝙ non punitur hic ſententia excōmunicationis / ſed ſuſpenſionis vel alia. nam bene punitur quis in citatione non peremptoria: vt. v. qōe. ij. preſenti. C. de iudi. ſancimus. ff. ſi q̄s. in ius voc. non ierit. l. ij.

e Non communicet. In ſacramentis.

f Damnationis ſententiam. Cum lis eſt conteſtata: vt dixi. iij. q. ix. decernimus. vel legitur de ſententia excommunicationis.

g Communicet. Arg. ꝙ qui eſt ſuſpēſus in vna eccleſia, ⁊ in altera: quia cum ſit tantum vna eccleſia / nō poteſt eſſe partim intra, ⁊ partim extra eccleſiam: vt. xxiiij. qōe. j. loquitur. et. vij. qōe. j. ſi quis preſbyter. arg. cōtra. lviij. diſ. ſi q̄s de alterius.

h Accuſator. Sed quare cogitur iſte accuſare, contra illam regulam. C. vt nemo inuitus agere vel accuſare ꝯpellatur? Item nōne primo accuſator eſſet admonendus: vt. C. qui accu. non poſ. qui crimen. Forte hoc eſt ſpeciale in epo, ſicut aliud. j. cauſa proxi. qō. ij. capi. iij. ⁊ hoc obtinet cum ex accuſatione orta eſt infamia contra epiſcopum: et ideo cogitur accuſator procedere: vt. j. proxi. q. j. quidam. et. qō. vlti. epiphanium. Uel hic inſcriptum fuit: et ideo cogebatur procedere: vt extra de accuſa. licet. in fine. Si autem nec accuſator nec accuſatus venit: tunc neuter eſt puniendus. ff. ſi quis in ius vo. non ierit. l. ij. §. vlt. Item habes hic ꝙ ſi accuſator non probat iuſtam cauſam abſentie, amodo non auditur de illo crimine: vt extra de accuſa. licet. C. qui accuſa. non poſſunt. l. iij. Idem forte vbi de crimine agitur etiam ciuiliter. ff. de iure fiſci. l. ij. §. ſenatus. Idem vbi accuſatur inſtrumentum falſum: vt extra de fide inſtru. accepimus. et ca. contingit. Idem vbi accuſatur matrimonium: vt extra qui ma. accuſa. poſſunt. per tuas. Idem vbi prefigitur termin⁹ ad inducendos teſtes: vt extra de ꝓba. licet. Idem vbi proponitur terminus ad exceptiones proponendas: vt extra de exceptio. paſtoralis. Idem vbi impetitur ſtatus alicuius: vt. C. de ingenu. manumiſ. diffamari. Secus autem in ciuilibus negocijs, vbi per trienniū expectatur: vt. C. de iudi. properandum.

i Adimatur. Ut. C. qui accuſare non poſſunt. ſi ea. et. l. qui crimen.

k Probauerit. Suum ſacramentum ſufficit in hoc caſu. vt. xxij. qōne. j. cap. j. C. de reb. credit. in bone. c. diſtin. optatum. ⁊ extra de procura. ex inſinuatione. non enim requiritur ꝙ plene ꝓbetur cauſa abſentie: vt extra de ſenten. ⁊ re iudica. cum Bertholdus. arg. contra extra de in integ. reſti. ex literis.

Sexta ꝙ̄. Caſus. Hic ponitur ſexta queſtio, qua queritur an illi qui in accuſatione epiſcoporum culpabiles inueniuntur, poſſint decetero admitti ad hoc. et ſui vel ſuorum cauſe proſecutionem. Et reſpondet ꝙ ſic, ſi ſuam velint proſequi iniuriam vel ſuorum ciuiliter ⁊ non criminaliter: nec in cauſis eccleſiaſticis. Ca.

Suſpēſus in vna eccl'ia ē i oib⁹ ius pēſus. Cōc. cuꝫ hoc text. et ſua gl. l. in eū. et ibi Bar. ff. de acc. Accuſare cogitur aliquis q̄nq̄ꝫ.

Idem ſi actor venit ⁊ nō re⁹ / vel ecōuerſo. iudex tn̄ fuit ipedit⁹ ⁊ nō potuit adeſſe cāe ꝑut nota. ex̄ de do. ⁊ cōtu. venerabilis. ⁊ li. vj. e. ti. c. actor ⁊ eſt qō Bart. dixi.

Ad ſ not. i. l. ſuū q̄z. §. publice. ff. de ꝑcu. et. l. pe. §. ad crimē. ff. de publ. iud. vbi ſ hoc. et lxxxvj. diſtinc. tanta.

No. h Lau. ꝙ talis ei tar⁹ nō ē excōicatus. ar. ex̄ de pig. ſignificā te. ff. de ſolu. ſi ſeru⁹. Archi.

Qualit autē probet impedimētū et caſ⁹ fortuitus: vid an geliū et bar. i. l. ꝯtumacia. §. ſi ꝑmo. ff. de re iu. bar. i. l. ꝯtumacia. §. ſi ... na. ff. de re iudi. et. C. de naufr. l. ſi q̄s. ꝑ Spe. in. ſ di la. §. j. ... in ſū. ꝑ Cy. ⁊ Bal. in l. ſi. C. de liſtr.

ſum vero illoꝝ ca. illud. et ſi accuſatoꝝ. inuenies. ꝫ. iij. q. x. ſi accuſatorum. Aliud ca. planum eſt.
a Illud. ¶ Nō admittaẜ. Iſtud eſt expoſitū. ꝫ. iij. q. x. ſi accuſatorum. ꝛ ca. j. ꝛ. ij.
a ¶ Non admittaẜ. Quidā dicunt ꝙ in nullo crimine admittatur cōtra epiſcopum.
b Omnib⁹. excipiunẜ excōicati: vt. ꝫ. e. q. j. ca. j. Itē ſerui ꝛ impuberes: vt. ꝫ. iij. q. vij. §. tria. in pn̄ci. ꝛ minores: vt. C. de auc. preſtan. l. clarum. et in caſu quē habes eẍ qui ma. accu. poſ. cum in rua. Item fallit in vſurario: vt eẍ ꝺ vſur. qꝛ fruſtra. Item fallit in liberis ꝛ parentib⁹: vt ij. q. j. prohibētur. Item in muliere: vt. xxxij. q. j. §. hoc in mulieribus.

Accuſa re phi= bentur aliqui.

IN infamiaꝫ. ¶ Caſus. Supra dictū eſt ꝺ his qui manifeſte accuſant. Nunc ſupponit quintā cauſam i qua tractat de his qui occulte accuſant: ſcꝫ per libellum famoſum quē clanculo ſcribunt in alicui⁹ infamiā. Interſerit etiā Gra. de inducijs: ꝛ qualiter q̄s ſit vocād⁹ ad cauſam: ꝛ an cā criminalis poſſit p̄ ꝓcuratoꝛē experiri ſiue expediri: ꝛ quō ep̄oꝝ iudiciū debeat ventilari: et quō illi qui alioꝝ crimina detegunt culpandi ſunt vel laudandi. In fine repetit de pena caluniatoꝝ. Ut autē hec et alia faciat, premittit thema/ de q̄ ſex elicit queſtiones.

DE pria queſtione. ¶ Caſus. Hic intitulaẜ prima queſtio, qua querit qua pena debeat puniri qui famoſum libellum in alterius iniuriā ſcribit. Et rn̄det ſi apparet ꝛ nō probauerit qꝺ conſcripſit, ſm̄ canones verberaẜ: vt. j. e. ca. j. ſm̄ leges decapitatur: vt. j. e. ſi q̄s famoſum. Si vo nō apparet, debꝫ moneri vt appareat

ILlud vo placuit, vt cū agere ceperit in ep̄oꝝ iudicio: ſi fuerit accuſatoris pſona dānabilis, de cetero ad arguendū nō admittatur[a]: niſi proprias cauſas, nō tamen eccleſiaſticas vel criminales aſſerere voluerit.

Itē ex cōci. Carthagin̄. viij.

¶ Propriā cauſam agere va et cui accuſare non licet.

OMnibus[b] quib⁹ accuſatio denegaẜ, in proprijs cauſis accuſandi licentia non eſt deneganda.

Itē Felix papa oībus ep̄is.

¶ In accuſatione epiſcoporum deficiēs ciuiliter tantum experiri poterit.

SI accuſatoꝝ pſone in iudicio ep̄oꝝ culpabiles apparuerint: ad arguēdū nō admittanẜ niſi ꝓprias cauſas aſſerere, nō tn̄ criminales vel eccleſiaſticas, voluerint.

Item Adrianus papa.

¶ De eodem.

QUod ſi accuſatoꝝ pſone in iudicio ep̄oꝝ culpabiles apparuerint: ad arguendum nō admittātur, niſi ꝓprias cauſas aſſerere: vt ſupra eiſdem verbis.

¶ Cauſa. v.

IN infamiam cuiuſdaꝫ ep̄i chartula accuſatiōis occulte conſcribitur: tādem accuſator ꝓcedit in publicū. Ep̄s autē ſemel literis euocat⁹, cauſe ſue die ſtatuta adeſſe nō valēs, p ꝓcuratorē iudici ſe repreſentauit. abſqꝫ ſynodali audientia dānaẜ. Demū iudicio per appellationē reuocato, de accuſatoris inimicitia ep̄s conqueriẜ. tandē in ipſa ꝓbatiōe deficit accuſator. Prio q̄riẜ qua pena ſit feriēdus q̄ famoſum libellū clāculo ſcribēs, ꝓbare negligit q̄ lr̄is mādauit. Scd̄o quotiēs ſit vocād⁹ ad cauſaꝫ anteq̄ꝫ ſn̄iam dānationis accipiat. Tertio an p ꝓcuratorē cauſaꝫ ſuā agere valeat qui p ſeip̄m cauſe ſue adeſſe nō pōt. Quarto an abſqꝫ ſynodali audientia ſit dānandus. Quinto an ideo aliquis habendus ſit inimicus, qꝛ crimen alterius indicat. Sexto qua pena ſit plectendus q̄ qꝺ intulit, probare non valet.

¶ Queſtio. j.

DE prima[c] q̄ſtiōe Adrianus pa. ſcribit dicens.

¶ Flagelletur qui ſcripta i alteri⁹ famam neglexerit probare.

QUi in alteri⁹ famā publice[d] ſcripturā aut verba ꝯtumelioſa cōfinxerit, ꝛ repert⁹ ſcripturā nō ꝓbauerit, flagelleẜ[e]: ꝛ qui[f] eā pri⁹ iuenerit, rūpat: ſi nō vult authoris facti cauſam incurrere[g].

Item Grego. ¶ De eodem.

QUidā maligni ſpūs cōſilio replet⁹, cōtra Caſtorium notariū ac reſponſa-

Si vero celauerit ſe, excōicari debet: vt. j. ea. quidam.
c ¶ De prima. Hic queriẜ qua pena puniẜ qui famoſum libellum vel falſum cōpoſuit occulte/ ꝛ ꝓbare non vult qꝺ ſcripſit. ꝛ diſtinguiẜ: aut certū eſt q̄s cōpoſuit, aut nō. Si certū eſt: aut eſt cōuictus, aut ſponte confeſſus. Si cōuictus/ ſm̄ leges decapitaẜ: vt. j. e. l. ſi q̄s. et fit inteſtabilis. ꝫ. cā pri. qō. iij. §. ob carmen. ſm̄ canones vo ſubijciẜ verberib⁹: vt. j. ea. ca. j.† Si vo ſpōte cōfitetur cū nō poteſt ꝓbare, mitius cū eo agitur: vt. j. e. ca. ij. in fi. Si nō eſt certū, debet admoneri vt ꝓdcā: l publicū, et probet qꝺ ſcp̄ſit. qꝺ ſi non fecerit/ primo priuabitur ſacramētis: poſtea excōicabitur. et eſt hoc cū innocens aliquis ifamatur: ſecus ſi reus fuerit qui accuſaẜ: q̄a expedit pctā nocentiū eſſe nota. ff. de iiur. eū qui. in prin. Io.

Libellum famoſum ꝯponēs q actione punitur.

† Ubi nor. ħ. ꝙ iſtud ſit verū niſi forte ſit talis pſona q attigit nō dꝫ: puta ep̄s,

QUi in alteri⁹. ¶ Caſus. Queſitum fuit ab Adriano quā penam debet ille pati qui libellū ſcribit famoſum/ vel alia turpia in alterius iniuriā. Et reſpōdet: ſi apparet ꝛ non ꝓbat/ debet verberib⁹ flagellari. ꝛ quicunqꝫ talē ſcripturā inuenerit/ rumpat: ſi non vult penā authoris incurrere.
d ¶ Publice. i. in publico loco.
e ¶ Flagelletur. ſꝫ leges capite punitur. j. ea. ſi quis. No. penas corporales iſligi ſm̄ canones: vt. ꝫ. xlv. diſt. cum beatus.
f ¶ Et qui. Sic C. de fur. ciuile.
g ¶ Incurrere. Poteſt tamen probare crimen ſi vult. ff. de iniurijs. eū qui. Joannes.

QUidam. ¶ Caſus. Greg. nitebatur quandā ſedare diſcordiā per quendā notariū ſuū noīe Caſtorium. Sed quidā maligni ſpiritus ſcripſit libellum in-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN